

Nevaren praecedens?

O južnem Tirolskem in severnem Češkem se pojavljajo različne misli glede na posledice, ko bi se ti dve kronovini formalno razločili in de facto razkrojili, vsaka na dvoje kosov ali ozemelj. Čehi češkega kraljestva menijo, da bi bilo jedno in drugo nevarno, sosebno v pogledu na zunanjo politiko. Njim pritrjujejo drugi Slovani; celó glavno glasilo galiških Rusov je pritegnilo staročeškemu organu, izrazivšemu se, da narodnostni princip izvajati do skrajnosti, bi bilo za cesarstvo nevarno. Pa tudi v „Slov. Narodu“ smo čitali pritrjevanje misli, trdeči, da razkrojitev češkega kraljestva in tirolskega bi bil nevaren praecedens.

Z druge strani svari glavno glasilo nemških liberalcev v Avstriji južnotirolske Italijane, da naj bi ne stremeli predaleč v svojih zahtevah. Toda slovanski glasi poštrevajo druge razloge, nego nemško-liberalni; v tem ko vidijo slovanski pojavi nevarnost na zunaj, bojé se je nemška glasila na znotraj. Kje je torej resnica, kakó se je Slovanom vesti za ta del?

Kar se dostaje razkrojitev češkega kraljestva, kakor se namerja izvršiti v smislu češko-nemškega dogovora, utegnili bi Slovani popolnoma prezirati nevarnost gledé na zunanjo politiko, naj si bode ta nevarnost dejanska ali pa samo dozdevna. Kajti priznavajo in ne zakrivajo od nobene strani, da ločitev Nemcev od Čehov v češkem kraljestvu se vrši vsled sklepov od najviše strani. Slovani avstrijski ne morejo biti v tem pogledu bolj papeški, nego odločilni krogi, in če ti ne vidijo nevarnosti, ni Slovanom beliti si glave zaradi tega.

Jednako bodo vedeli odločilni krogi staviti meje stremljenju južno-tirolskih Italijanov. Ti so bili itak ločeni v važnih delih avtonomije, narodna enakopravnost se jim ni nikdar kratila. Bili so do današnjega dne samo-svoji gospodarji za to odločilno stran. In ako grejo južni Tirolci še dalje, jemljejo jih v zaščito nemški liberalci, trdeč, da na zunaj ni nikake nevarnosti; naj dobé na južnem Tirolskem lasten deželni zbor ali ne. Memški li-

beralci naravnost govoré, da tak deželni zbor bi ne zakrivil nevarnosti na zunaj, in da nesrečna vojska bi ne rešila Tridentinskega, tudi ko bi južni Tirolci še na dalje ostali v sedanjem skupnem tirolskem deželnem zboru.

Za razkrojitev češkega kraljestva so odločilni krogi, kakor nemško-liberalna stranka; s stremljenjem južnih Tirolcev se zlagajo nemški liberalci, izrecno do mej, ktere napravljajo sedaj na Češkem vsled češko-nemškega dogovora. Za take meje ne vidijo na zunaj nikake nevarnosti, in ako so odločilni krogi dosledni, ne morejo se protiviti južnim Tirolcem v tem, kar odobrujejo za severnočeške Nemce. Kajti ti Nemci so jednako na mejah cesarstva, kakor južni Tirolci. In še zunanji zavezniki so na teh mejah vsaj sedaj jednaki.

Slovanom je iz postopanja na Češkem in južnem Tirolskem izvajati za se jedne in iste posledice. Ker veljajo jedni in isti ustavni zakoni za Slovane, kakor za Nemce in Italijane, smejo zahtevati Slovani isto, kar se daje sedaj Nemcem na Češkem in kar dovoljujejo brez pomisleka do iste stopinje nemški liberalci južnotirolskim Italijanom. V popolnoma analognem položenu so gališki in bukovinski Rusi; ti Rusi so na državnih mejah, kakor češki Nemci in južnotirolski Italijani. Ti Rusi stremé po ločitvi od Poljakov, oziroma drugih narodnih odlomkov, kakor tu mišljeni nemški in italijanski odlomki. Tudi tem Rusom se torej ne more podtikati, kakor da bi težali po politiški spremembi, katera bi vedla do državi nevarnih posledic na zunaj. Ako poštrevamo dosedanji razvoj avstrijskih Rusov in vse njih mišljenje, odkar so pod Avstrijo, je njih stremljenje možno izpolniti še laže in brez vsakega pomisleka, nego pa stremljenje čeških Nemcev in tirolskih Italijanov. Kajti dasi Poljaki zaradi sebične politike ovajajo neprestano avstrijske Ruse, so bili ti in so vedno lojalni podaniki, ki izkazujejo zajedno svojo ljubezen do naše dinastije. Nasprotno pa se je začelo na Češkem med Nemci nekako gibanje, katero je dajalo in daje državnikom pomišljevat; a naj-

očitniše je gibanje na južnem Tirolskem, kakor med avstrijskimi Italijani v obče. Protiavtstrijskih demonstracij v raznih oblikah ni bilo v sedanjem času še nikjer toliko, kakor ravno med Italijani raztresenimi po raznih južnih deželah cesarstva. Ako nimajo pomislekov povečati itak veliko avtonomijo tirolskih Italijanov, toliko manj jih morejo imeti nasproti avstrijskim Rusom.

Kar pa velja za Nemce, Italijane in mora vsled polne analogije položaja veljati za Ruse, bodo morali izvajati tudi za Slovane v Sleziiji, in po južnih deželah. Tu je zopet jedna stran še ugodniša gledé na zunanjo politiko, nego drugod. Kajti Slovani na Slezkem in po južnih pokrajinah ne mejijo z državami, o katerih bi se moglo trditi, da stremé ali škilijo čez meje. Njih stremljenje meri v poslednjem cilju po združenju s Slovani drugih avstro-ogerskih dežel, in to je vendar prevažna, za stremljenje teh Slovanov ugodna razlika.

Zato zavračajo ti Slovani z največo odločnostjo vsako insinuvacijo, češ, da stremé po čem, kar bi bilo državi nevarno. Z zasmehom in z največo ironijo torej čitajo južni avstro-ogerski Slovani ovadbe, češ, da težé po kaki Veliki hrvaški in, še dalje, po izpolnitvi nekakih panslavistiških sanj. Kar koli oni zahtevajo in želé, suče se v mejah avstro-ogerske monarhije; oni niso namreč takó nespametni, da bi škilili čez meje, ker vedó da ni zunanjih držav na jugu, v okvirju ali obsegu katerih bi se mogli vzdržati ali braniti tako vspešno, kakor v naši monarhiji. Vsak pošteno misleči narod jim mora prištevati toliko razuma, da znajo poštovati moč ali onemoglost današnjih držav. Zato se Slovenci in Hrvatje, oziroma Srbohrvatje smejejo, kedar se ovajajo, kakor da bi škilili čez mejo. Pa smejejo se ž njimi tudi politike vse pošteno misleče Evrope, ko vidijo, da se ponavljajo take ovadbe, ki imajo svojo korenino v sebičnosti nemškoliberalnih, madjarskih, italijanskih strank in poljske gospodujoče frakcije.

S takimi ovadbami Jugoslovanov ne bodo mogli dolgo strašiti več, in oni bodo neizprosno izvajali posledice iz vedenja nasproti Nemcem v češkem kraljestvu in Italijanom južne Tirolske. Argumenti, ki veljajo za te Nemce in za te Italijane veljajo v povečani meri za vse avstrijske Slovane. Ako ni nevarnosti na zunaj za jedne, ne more biti, in je je toliko manj za druge, za Slovane, naj si bodo na severu ali na jugu cesarstva.

S tem argumentom se obračamo mi naravnost na nemško liberalno stranko, katera trdi po svojem glavnem organu, da tirolskim Italijanom je povečati avtonomijo. in to brez vsakega pomisleka na nevarnost od zunaj.

Mi po takem pobijamo pomisleke onih Slovanov, ki jih imajo zaradi čeških Nemcev in tirolskih Italijanov v pogledu na zunanjo politiko naše države. Ti pomisleki niso na pravem mestu in so Slovanom samim najbolj nevarni, že zaradi tega, ker bi se obračali najprej proti

njim, in ker tudi nimajo moči, da bi zaprečili, kar se je spravilo v tek. Pobijamo pa take pomisleke zaradi stvari same. Pomisleke je treba iskati povse drugod; pomisleke je treba imeti tedaj, ako se bodo Slovani obotavljali izvajati posledice ter iste posledice porabljeni tudi za slovanske narodnosti. Praecedes češkonemškega dogovora in južnotirolskih namer ostane nevaren samo pod uslovjem, ako bi ostalo samo pri tem dogovoru in pri tej nameri. Hitro ko se odločijo Slovani, da bodo izvajali analogne posledice tudi za slovanske narode, ne bo češkonemški dogovor z namerami južnotirolskih Italijanov absolutno nevaren ne državi, ne avstrijskim narodom. Stopimo torej dalje.

Glavno glasilo nemških liberalcev ne mara, da bi dobili tirolski Italijani poseben lasten deželni zastop za stran notranje politike. Boji se namreč, da bi tudi Slovani zahtevali jednake zastope zase. Pravi, da sedanji deželni zbori so se že udomačili; odobruje njih nadaljnje življenje, dasi jih obsoja z druge strani, češ, da bi bilo bolje, ako bi se Schmerling ne bil oziral na stanovske tradicije, ampak poprijel se del Kromeriškega ustavnega odbora ter vstvaril okrožne zastope. S tem nehoté odobruje nemškoliberalni organ princip narodne jednakopravnosti v smislu Palackega; zameta pa sedaj ta princip, ker vidi v deželnih zastopih dobiček, ki ga imajo v tem neoporečno Nemci, potem Italijani na Primorskem in Poljaki v Galiciji.

Nemški liberalci zahtevajo de facto spremembo za Nemce na Češkem, kjer so v dejanski manjšini, in dovoljujejo isto spremembo na Tirolskem, kolikor ne škoduje Nemcem; ogibljejo pa se te spremembe v strogi formalni izvršbi, nadejaje se, da ne bodo znali Slovani ločiti formalnosti od faktičnosti ter porabljeni za slovanske narodnosti. Dvojih deželnih zastopov ne marajo ne za češko kraljestvo, ne za Tirolsko, tolažeč se, da Slovani ravno vsled tega ne zasledé ali ne bodo mogli zahtevati tega, kar se ima izvršiti na Češkem na dobiček Nemcev in na Tirolskem brez škode istih Nemcev. Tako računanje je izborno — za slepce, in to je tolažba za Slovane, ki ne izgublajo še vida, ampak si ga vsled take taktike le še bolj izbistrijo.

Kaj dosežejo nemški liberalci s tako taktiko? Ako menijo oni, da notranja politika dopušča samo njim spremembe deželnih zastopov tam, kjer ugaja to njim, jih Slovani kaj lahko zavrnejo. Ako po njih mnenju ni nevarnosti na zunaj za stran sprememb na Češkem in Tirolskem, je toliko manjša nevarnost na znotraj, ako se bodo spremembe vršile analogno po drugih deželah. Vse stranke z vladami vred pripoznavajo, da se še ni izvršila narodna jednakopravnost v smislu, v kakoršnjem jo zagotavlja sedaj veljavna ustava. To defacto dokazuje ravno nemško-liberalna stranka gledé na Češko. Ako se to pripoznava, ni nikake moči, ki bi mogla ustaviti nadaljnje posledice istega mišljenja, katero porablja liberalni Nemci

za češko kraljestvo. Slovani ne potrebujejo drugega, kakor odločno postaviti se na isto stališče, katero ugaja liberalnim Nemcem. Naj ti pred političkim svetom vse Evrope začnejo upirati se logiki, ki jo rabijo zase, radovedni smo, kaj jim odgovori isti politički svet, in še bolj, ali bodo oni zadovoljni s tem odgovorom. Moravski, slezki, gališki, bukovinski in Slovani južnih dežel pa se nadejajo, da je v Avstriji sami še toliko logične moči, da ne bo delovala po istih načelih ne samo za liberalne Nemce in njih italijanske prijatelje na Tirolskem, ampak tudi za slovanske narode, ki se oklepajo zaščita jedne in iste avstrijske ustave.

Nemški liberalci obžalujejo, da ni Schmerling pred tridesetimi leti vstvaril okrožnih zastopov, nočejo pa sedaj principijelno nič slišati o spremembah v smislu takih zastopov, o tem ko *de facto* odobrujejo posledice, ki vedejo na Češkem in Tirolskem do takih zastopov. Nemški liberalci so sami krivi, da se bodo take posledice izvajale za vse narode po vseh pomešanih deželah. Kajti principijalno je vse jedno, ali pride do imen takih zastopov ali ne, ko se dejanski vendar namerjajo spremembe v takem smislu na Češkem in na Tirolskem.

Tudi to ni nevarno, ker konečno se pride do istih ciljev, ki so bili označeni v delih Kromeriškega ustavnega odbora. Nevaren je, kakor rečeno, samo način, ki vede do teh ciljev, in to zopet zaradi taktike še vedno mogočne nemško-liberalne stranke. Ta stranka namreč hoče zabranjevati analogno postopanje slovanskih narodov.

Nevaren je način izvršbe narodne enakopravnosti v smislu češkonemškega dogovora po drugih deželah zaradi tega, ker so nastopili pot te izvršbe — po deželnih zastopih, v tem ko je bil in je zato primeren in jedino kompeteten državni zbor. Po deželnih zborih se začenja dolga pot do izvršbe; na tej poti se vsiljujejo dolgotrajni boji naravnih ali umetnih večin nasproti naravnim ali umetnim manjšinam slovanskih narodnostij. Te dolge poti so neizogibne, prvič, ker se ravno nemško-liberalna stranka, ki ima te večine, upira dogovoriti se v takem smislu, v kakoršnem hoče ona izvršiti Dunajske punktacije na Češkem. Isto tako se bodo upirale italijanske večine na Primorskem in poljska frakcija v Galiciji.

Pa konečno se bodo morale te nasprotujoče stranke udati, ako bodo Slovani umeli vzrabljeti isto načelo, katero se namerja izvesti na Češkem in Tirolskem. In kaj bo posledica vsega tega? Prvič, da dosežejo pojedini od lomki raznih slovanskih narodov to, kar v kratkem dosežejo češki Nemci in tirolski Italijani. To bo naposled toliko, kakor da bi se bili pred 30. leti vstvarili krožni zastopi v smislu narodne avtonomije. Ako dosežejo odlomki raznih narodov po raznih deželah samoupravo, ki bo bolj ali manj odgovarjala samoupravi mišljenih, pa neizvršenih okrožnih zastopov, bo to dejanski indiferentno,

ali bodo taki okrožni zastopi imeli samo dejansko, ali pa tudi formalno veljavo. In od te stopinje je potreben samo jeden korak do združenja po več okrožnih zastopov v pojedine glavne zastope v smislu konečne izvršbe narodne avtonomije, to je v smislu, da se združijo vsi okrožni zastopi z jedno in isto narodnostjo v jeden in isti narodni glavni zastop. Takih glavnih zastopov bo potem toliko, kolikor je sedaj narodov zastopanih v državnem zboru. Ti glavni zastopi bodo torej to, kar zahteva princip in teorija nacionalne avtonomije sedaj; poslednja bi dosegla vse z jednim in istim korakom, kar se izvrši in se mora izvršiti po analogiji in načinu češkonemškega dogovora.

Vsakdo po vsem tem vidi, da pot češko-nemškega dogovora je dolga, posuta s kamenjem in trnjem; bo zbadala in zavirala sedanji tok, ne ustavi pa ga, dokler ne priteče do cilja, do izvršbe narodne enakopravnosti v smislu narodne samouprave za vsak narod posebe.

Nacionalna avtonomija bi bila nastopila krajšo, naravnišo pot; ona bi ustvarila najprej glavne okvire, glavne skupine, in v teh bi se zasnovali po potrebi podeljeni manjši, recimo naravnost, okrožni zastopi, kakor bi bilo to sosebno primerno in je izrecno izgovorjeno v teoriji narodne avtonomije za skupino Slovencev in Srbohrvatov. Pot, ki jo kaže teorija narodne avtonomije, je analogna s potjo, ki jo hodi dovršena ali eksaktna znanost; poslednja začenja s splošnimi zakoni, od katerih prihaja od obsežnega do manj obsežnega; istotako zahteva hrane, izvršba narodne avtonomije najpoprej glavne skupine in v teh vstvarja po razmerah potreb in prikladnosti manjše skupine, izrecno okrožne narodne zastope. Ta analogija potrjuje popolnost taktike narodne avtonomije, s tem, ko se je pričela krojitev dežel po zahtevah frakcij in strank v nepopolnem smislu, in bo zahtevala premnogo bojev in težav, ki bi bili izostali, ako bi bili poslušali glas narodne avtonomije.

Državniki in slovenski politiki imajo še čas odločiti se za popolnišo pot nacionalne avtonomije.

Slovanskim politikom podaje ravno nemško-liberalna stranka še posebno orožje, da se lotijo z vso odločnostjo zahtevati izvršbo narodne avtonomije. Glavno glasilo namreč dovoljuje južnim Tirolcem še večjo avtonomijo od sedanje tudi z razlogom, da se razločujejo tirolski Italijani od Nemcev med drugim po narodnosti in jeziku, po običajih in šegah itd. Ta razlika je dejstvena; ako pa loči taka razlika Italijane od Nemcev, ki so živeli na Tirolskem stoletja skupaj; ako se ločite te dve narodnosti v obče, kljubu skupni veri, skupno sprejetemu in skupno rabljenemu jednemu in istemu rimskemu in v obče zapadnemu pravu in vsled drugih zgodovinskih skupnosti, je pripoznati vsaj toliko razliko, ki je med Nemci in Italijani z jedne strani in Slovani z druge strani. Tudi Slovane loči od Nemcev in Italijanov narodnost in jezik,

običaj in šega itd.; ako trdi nemško-liberalna stranka, da gledé na take razlike „se ne da izvršiti jed-notna uprava po enakih normah in po istih organih“, velja in mora vsaj v isti meri veljati to tudi za slovanske narode nasproti Nemcem in Italijanom. Ta argument ne uide Slovanom, dasi so ga sami vedno poudarjali na ušesa nemško-liberalne stranke, katera so bila pa doslej gluha za odlomke slovanskih narodov v pomešanih deželah.

Po vsem tem ni možno zaslediti, da bi bil nevaren praecedens na severnem Češkem ali južnem Tirolskem; nevarnost preti jedino Slovanom, ako ne bodo znali ali hoteli porabljeni analogij na Češkem in Tirolskem za slovanske narode. Nevarnost za Slovane bo toliko večja, ako teh analogij ne izvedejo do skrajnih posledic ter v državnem zboru ne dokažejo krajše in primernišje poti, ki vede do istega cilja, kakor namerjani poskusi na Češkem in Tirolskem. Slovanom je zavračati napačne poti in nastopiti one poti, katere jim narekuje narodna avtonomija.

Nacijonalna avtonomija dobiva vedno več podpore; najbolj v posledicah polovičarskega ravnanja na Češkem, potem pa v premišljevanju raznih strank. Češki realisti že sami poudarjajo, da je treba najprej dovršiti narodno enakopravnost, potem šele zahtevati državno-pravno prestrojenje. Taka taktika je sposobna združiti razne poljske frakcije, vse slovanske narode, zastopane v državnem zboru, in namere na Češkem in Tirolskem utegnejo imeti še to blagodejno posledico, da jo krenejo državniki in slovanski voditelji in politiki na pravo pot, do teženja po izvršbi narodne avtonomije in od tod do državno-pravnih skupin. Ako bi pa zametali princip, ki je v zahtevah čeških Nemcev in tirolskih Italijanov, bi nemška liberalna stranka še nadalje preprečevala končno uredbo avstrijskih narodov, kar bi bilo na škodo ne samo njim, ampak skupni monarhiji. Ta princip je treba izvesti na vse strani po najprimernišji poti, in praecedens na Češkem in Tirolskem ostane brez vsake nevarnosti.

Narodnostni princip pa narodna avtonomija.

(Konec.)

Slovani niso vsled tega drugim narodom nevarni niti tam, kjer so politiški samostalni, v posebnih državah; to se vidi iz svobode, katero podeljujejo odlomkom drugih narodnostij v svojih lastnih državah, oziroma državnicah. Vse druga pa je, ako je kak odlomek tujih narodnostij naravnost nevaren, da dela propagando za tuje države; tedaj se Slovani branijo in morajo braniti, kakor se brani vsak drug narod. Potem se dotični odlomki kažejo nevredni svobode, njim podeljene, in taki odlomki zaslužijo jedino svojo kazen, ako se jim omejuje uživana svoboda. Gledé na avstro-ogerske Slovane pobija staro-češko glasilo rabo narodnostnega principa do skrajnih posledic, češ, da bi bilo to tudi državi nevarno. Zato se vnmelje za historično-politiške individualitete. Naj gledajo pristaši principa teh individualitet, kakó izlezejo iz pastij, katere si sami napravljajo v sedanji dobi, pri ustroju in veljavi dualizma. Nam pa je mari poštovati, kako moč kaže princip narodne avtonomije.

Deželni avtonomisti provzročujejo neizogiben boj v pomešanih deželah. Manjšine so v strahu za svojo skupnost, kolikor je je v kaki deželi, še bolj pa za odlomke odlomkov po raznih mestih, trgih, tovarnah in v obče naseljenih kotih. Boré se te manjšine za narodne šole, za varstvo svojih odlomkov po navedenih kotih ter si prizadevajo ustanoviti in zagotoviti také imenovane minoritetske šole. V teh bojih pozabljajo na svoje sorojake, po drugih deželah ostajejo brez dotike z njimi, vegetujejo v neprestanih borbah z večino drugih narodnostij, brez oživljenja narodne organizacije. Menijo, da rešijo to

ali ono raztreseno peščico svojih rojakov, ko si priboré kako minoritetsko šolo, pozabljajo pa, da se v takih šolah goji po največ jezik brez narodnega duha, in da se prej ali slej morajo raznaroditi kljubu minoritetskimi šolam, to pa zato, ker so brez zveze s celoto narodovo, naseljeno po drugih deželah, in ker so brez organizacije, ki bi si jo vstvaril narod, ko bi ne bil pomešan po raznih deželah ali historično-političnih individualitetah.

Kaj pa bi učinjala oživljena narodna avtonomija? Ona ne hlepi po slavi politiških individualitet, ker se zaveda, da narod, ako ne šteje vsaj 30 milijonov duš, danes ne more vzdržati se samostalen kot politiška celota ali individualiteta. Narodna avtonomija vé dobro, da državice z manjšim številom prebivalstva morajo skrbeti za zveze in zaščite od drugod, in da vsled tega se spravljajo celó nehoté v zavisnost od drugih držav in mogočnih sosedov.

Politiško individualiteto s historiškim nimbom, naj si šteje tudi 6, 7, 8 milijonov duš, narodna avtonomija pa še posebno pomiluje, ako sestavljajo to „individualiteto“ različne duše, t. j. odlomki raznih narodnostij, kar je že samo po sebi *contradictio in adjecto*. Taka „individualiteta“ z dvojnimi, trojnimi razumom in srcem — psihologičen unicum — bi utegnila delovati in obstajati po največ na strani, ki nimajo z narodnostjo in narodnim jezikom opraviti čisto nič, torej na strani, kjer bi se bilo baviti bolj z zunanjimi, gmotnimi, gospodarskimi, nikakor pa ne narodno-kulturnimi interesi.

Narodna avtonomija poštevava organizacijo, katero

prošinja jednoten duh jednega in istega naroda z jednimi in istimi jednotnimi potrebami in cilji v zgodovinskem razvijanju pojedinih narodov. Njej so pojedine narodnosti individualitete; te imajo podstavo jednotnosti v svojstvih mišljenja in čustvovanja; narodnosti so zares individualitete, če tudi tu pa tam oslABLJENE vsled zgodovinskih tujih vplivov. Narodna avtonomija hoče in more oslABLJENE individualitete oživiti s pomočjo primerne organizacije. Tej organizaciji zahteva ona na čelo lastnih narodnih organov, juristiških organov ali izključno narodnih zastopov, ki so sestavljeni jedino iz členov jednega in istega naroda.

Narodna avtonomija poštevava samo to, kar je dobro, ogiblje pa se principijalno vsega tega, kar je boljše, po prislovcici, da to, kar je boljše, utegne postati vzrok slabšega. Zato se ne trese za vsako peščico in kopico prebivalcev jedne in iste narodnosti, ki so raztresene in zanesene na razne vetrove. Narodna avtonomija se zadovoljuje z okroženjem glavnih kosov zemlje, na katerih se nahaja prebivalstvo jedne in iste narodnosti. Postranske kline, otočice in kotiche, kjer je ostalo ali zaneseno kaj prebivalstva jedne in iste narodnosti pušča v nemar, navidezno zares zanemarja; pušča jih takó rekoč osodi, naj se borijo ž njo, kakor znajo in morejo. Nič ji navidezno ni zato, ali si otočiči in kotiche snujejo in vzdržujejo narodne šole in otroške vrte ali ne. In vendar skrbi ona boljše tudi za te raztresene odlomčice iste narodnosti, nego je možno skrbeti še toliko krepki historično-politiški individualiteti našega cesarstva. Kakó to?

Narodna avtonomija skrbi za organizacijo kompaktnih mas prebivalstva istega naroda. Te kompaktne mase prebivalstva organizuje intenzivno na znotraj s pomočjo svojega duševnega voditelja v obliki dotičnih juristiških organov ali zastopov za vsak narod posebe. Tak juristiški organ, odločen in vstvarjen za vsak narod posebe, vstvarja vse zakone in naredbe v jednotnem duhu po potrebah in ciljih jedne in iste narodne individualitete. Delovanje tega juristiškega organa se razteza na vse strani kulturnega življenja, utrjuje, kar je še v narodu, oživlja, kar je že bolj ali manj zamrlo, pa je oživljenja ali obujenja vredno. V šoli so torej jednotne knjige, v umetnosti in obrti se utrjuje in obuja jednak, t. j. jeden in isti ukus, ravno kakor je primeren svojstvom in duhu dotičnega naroda. S kratka, da molčimo o drugih, jednako važnih straneh, narodna organizacija se razširja v popolnosti v življenju narodovem, kakor je v vsako dobo sposoben in potreben.

Vsled take organizacije se čuti narod krepkega, tudi če je drugače politično združen v veči politički celoti. On daje tej celoti, kar je cesarjevega, v svoji sredi pa Bogu in sebi, kar je Božjega in

narodnega. S tem stavkom so zadače in sile narodne avtonomije popolnoma označene po svojih obsežnostih ali zasežajih.

Vsled take organizacije dobivajo in utegnejo dobivati tudi kjer si bodi raztreseni in zaneseni odlomki jednega in istega naroda moč, moralno in duševno silo, ker seza do njih jedna in ista literatura, jeden in isti duh iz organizovanega naroda. Odtod utegnejo dobivati raztresene peščice celó daleč proč, celó v tuje svetove in ne samo sosedne dežele med tuje narode gmotno in duševno podporo za otroške vrte, za šole in druge kulturne potrebe.

Organizacijo in moč narodne avtonomije je primerjati s cerkveno organizacijo in močjo raznih veroizpovedanj. Kakor bi ne pomagale raztresene cerkvene naselbine nič, ako bi ne imele osrednje in kompaktne organizacije, ter bi ne dobivale jednotnega duha od poglavarstva in vodstva, jednako so vsi napori brezvspešni rešiti pojedine naselbine ali celó večje množice jedne in iste narodnosti, ako ne dobivajo moralne, duševne in če treba, tudi gmotne podpore od organizovane glavne mase, in naj si bode ta masa po številu glav in obsežnosti zemlje relativno tudi majhna.

Iz tega je razvidno, da narodna avtonomija skrbi bolje za pojedine narode, ako so ti majhni, nego more skrbeti politička individualiteta teh narodov. V tem ko navidezno prezira in mora prezirati kopice in peščice svojih raztresenih naselbin, je narodna avtonomija zmožna ravno vsled tega skrbeti tudi za te odlomčice, takoj ko začne delovati.

V Avstro-Ogerski, kjer so samo majhni narodi, je narodna avtonomija boljša, nego vsak drug sistem. Narodnostni princip seza tu dalje, nego v vsaki drugi obliki, ne da bi bil sredstvo za potujčevanje. Strah pred potujčevanjem izgine popolnoma v okviru narodne avtonomije, ker se vsak narod po svoje organizuje, naj je po številu še toliko majhen. V narodni avtonomiji prevladuje duh, in ta daje moč in krepost vsakemu narodu v celoti in v njegovih najmanjših odlomkih.

Narodi se s pomočjo narodne avtonomije okrepljajo, so zadovoljni, in s to zadovoljnostjo dajejo tudi radi cesarju, kar je cesarjevega. Radi žrtvujejo za skupno domovino, kar je treba za skupno varstvo, in ker se z duševnim razvojem krepki vsopredno tudi gmotna narodova moč, morejo narodi cesarju podajati tudi več gmotnega davka.

Kakó morejo po takem biti takó organizovani narodi državi nevarni? Zunanje države nimajo povoda, nimajo opravičenega vzroka, pritoževati se za stran pritiska ali potujčevanja narodov, ki so odlomki ali krvni bratje zunanjih narodnostij.

Zunanji narodi se ne morejo vznemirjati, ker vidijo, da so narodi in narodiči na podstavi narodne avtonomije

zadovoljni, in zunanji narodi vendar ne morejo boljšega želeli narodno-avtonomistično zadovoljnim narodom, nego želé sami sebi, in volenti non fit iniuria. Ako pa nimajo zunanji narodi razlogov pritoževati se, nimajo tudi zunanji politiki in diplomati opravičenih vzrokov, napravljati sitnosti oni državi, ki obseza po narodni avtonomiji organizovane in s to organizacijo osrečene in zadovoljne narode. Ljubezen do dinastije, ki se s tako organizacijo še poveča, ljubezen do skupne domovine, do zemlje, na kateri so za isto dinastijo in isto skupno očetnjava preivali po svojih prednikih tolikokrat svojo kri, in ljubezen do tradicij, porodivših se na istih tleh, ki so za slovanske narode celó avtohtonna tla, taka mnogostranska ljubezen pa tudi premaga v vsakem narodu vse skušnjave, ki bi se prikazovale od zunaj ter vabile do nelojalnosti. Nelojalnost na podstavi narodne avtonomije, je izključena bolj, nego v vsaki drugi politički obliki.

Sedaj se bojé Čehi češkega kraljestva v svojem in v interesu države, da, ko bi se odkrojilo od tega kraljestva nemško „zatvorjeno ozemlje“, bi Nemci tega ozemlja silili priklopiti se na zunaj, ali pa da bi od zunaj laže odtrgali to ozemlje k Nemčiji. Naj si bode ta strah opravičen ali ne, vsekakor bi odpadel ali pa se vsaj zmanjšal, ako bi se narodna avtonomija zvršila v pravem smislu, ne pa polovičarsko ali še za manjši del,

kakor se to namerja sedaj. Prav izvršena narodna avtonomija bi združila Čehé vseh zemelj, kakor bi združila vsak narod, oziroma po več narodov, raztresenih po raznih deželah cesarstva, v jedno skupino, in to bi dalo tudi drugačen pomen sedanjim geografskim mejam za vsako skupino, in vsaka skupina bi imela poseben interes varovati še posebe mejnike cesarstva. Čehi sami bi dobili proti Nemčiji obsežniše meje, in tako tudi drugi narodi na druge strani monarhije. Torej celó geografsko položenje bi bilo vsled nacionaalno-avtonomistiških skupin ugodniše za cesarstvo, kolikor odločuje ugodnost narodov na takih mejah. Vsekakor pa je duh odločilen, in ta bi se eminentno zboljšal na korist cesarstvu.

Z vsem tem je dokazano, da narodna avtonomija izvršuje gledé na Avstro-Ogersko najpopolniše narodnostni princip, skrbeč za maso, kakor odlomke narodove, da zadovoljuje v največi meri pojedine narode, jih kreplja duševno, kulturno in vsled tega tudi gmotno ter utrjuje in kreпча v njih ljubezen do skupne domovine in do slavne dinastije. Dinastijo in cesarstvo pa kreпча takó, da morejo gledati s ponosom na našo celokupno državo njeni prijatelji in s strahom njeni sovragi. Taka je z narodno avtonomijo, in naj bi le državniki, narodi in njih stranke prišli kmalu do spoznanja, da se izvrši v pravem smislu narodna avtonomija, pa bo konec narodnih bojev, in blagoslav se pokaže na vse strani.

O Slovencih v Rusiji.

Iz Rusije, 31. oktobra.

„Ali je res, da uteče še mnogo vode prej, nego ideja slovanske jedinosti, dasi samo v skupine, prejde v krv i misli slovanske mase?“ Tako mnenje izraža tukajšnji poljski list „Kraj“, govoré o raznoglasiju Hrvatov i Slovencev gledé vzajemnega jedinstva, katero je nedavno zagovarjal hrvaški „Obzor“, glasilo škofa Strossmajerja. Po vzgledih (mislih) „Obzora“ Slovenci morajo zlitii se v jeden narod s Srbi in Hrvati i imeti ž njimi jedne i iste težnje. Le tedaj mogla bi prinesiti zeleni plod borba jugo-zapadnega Slovanstva za svojo samostalnost. Na ta istino-patrijotični priziv list „Slov. Narod“ odgovarja z odločno odpovedjo. List objavlja, da „naš ideal, svrha naših želj i teženj je Zjedinjena Slovenija.“ Torej celo na tako, primerno ne veliko skupino, kakoršno predlaga g. Strossmayer, niso soglasni njeni člani. Kaj moremo pričakovati dalje, kedaj uteče ta voda, o kateri govori „Kraj“?

Da se slovanske sile faktično zbirajo — to je še reč čisto nova. Zapazimo navedeni izraz „Zjedinjena Slovenija“. Taka mala slovanska zemljica, i ona se tudi mora „zjediniti“: takó velika je bila razdrobljenost slovanska. Na nedavnem shodu slovenskih poslancev v Ljubljani sprejeta je bila resolucija administrativnega zjedi-

njenja¹⁾ slovenskih dežel — Krajne, Spodnje Štajerske, Gorice, Istrije, Trsta i Koroške s središčem v Ljubljani. Razun tega bilo je objavljeno o pravicah slovenskega jezika po službi v kraju i v področju narodne omike. Rezultati so do zdaj jako mali, posebno v pogledu na razjedinjenje s hrvaško narodnostjo, ne glede celó na prizadeve takega vplivnega človeka, kakoršen je g. Strossmayer. Vendar pa slovenski shod v Ljubljani ni bil brezploden, Če vsako reč moramo začeti od začetka, za tak začetek, v danem slučaju, moremo smatrati zjedinjenje 6 navedenih mestnostij (dežel) v jedino Slovenijo. Porečejo, da je to jako mikroskopično, kaj nam je storiti? Razkosanost slovanska v političnem obziru, a pri sorodnih plemenih v obziru administrativnem, bila je prevelika. Navada prepirati se, je pri Slovanih postala to, kar zovemo altera natura, se je vjela v njih živelj v takih razmerah (merah), da na primer Staročehi nikakor ne morejo dogovoriti se z Mladočehi, a o Poljaki postala je pogovorka: Kjer sta dva Poljaka, tam so tri mnenja. Kakó bi neki došli tako skoro do takega „velikega“ zjedinjenja, kakoršno bi bilo slovensk-hrvaško srbsko?

¹⁾ Niti do resolucije takega pomena niso prišli na shodu.

Pa sila okolščin nauči tudi Slovane ne delati vsaj takih demonstrativnih odgovorov, s kakoršno se je odličil „Slov. Narod“ gledé blizkih i sorodnih Hrvatov. Celo zdaj, če stvar ne obstane sama na vzajemni polemiki, — če dosežejo vsaj administrativno zjedinenje slovanskih dežel, postane ravno zbog tega v vzgledih ozkega provincijalizma breša, nastopi potrebnost obmena ličnih (osebnih) mnenj, kakor bo to zahtevala zavest splošnih interesov, i za ljubljanskim shodom more biti drugi shod, kateri bi imel večo pravico, nareči z imenom shoda jugozapadnih Slovanov. Kakor bi koli bilo, prerano je še govoriti, da se prvi poskušnji zjedinenja Slovanov v „skupine (grupe)“ ni posrečilo.

Tako se glasi prvi uvodni članek Petrograjskega jako vlijateljnega (vplivnega) lista „Nov. Vr.“, št. 5246. Kakor vidite, to prav za prav ni tvorina, katera bi šla v okvir „ruskih drobtinic“;¹⁾ kajti to sploh ni drobtinica, pa če bi tudi bila, ne bila bi bolj ruska, nego poljska, hrvaška, srbska, slovenska itd. Po mojem je to prej ko ne nekaj takega, kar Rusi zovejo дрянъ ромомъ, t. j. prosto gliba skvarjenega, smodljivega testa. . . . Jaz sem članek dolgo prebiral, pa zdravega smisla mi v njem vendar le ni bilo možno odkopati. Zato pa se obračam k častiti gospodi „Slov. N.“ s pohlevno prošnjo, da mi blagovoli odgovoriti na naslednja vprašanja: 1) Ali se ne moti poljski „Kraj“, a po njem tudi rusko „Novoje Vremja“? 2) Če je to takó, kje je prav za prav pomota, drugače rečeno: kedaj i v kakem smislu je Zagrebški „Obzor“ predlagal Slovincem zjediniti se z južnimi brati Hrvati i Srbi, i kedaj i v kakem smislu je „Slov. Nar.“ na odrez odpovedal se od takega zjedinenja? 3) Če je pa vse to, kar piše po poljskem viru ruski list, gola resnica, kaki bodo razlogi „Slov. Nar.“, da bi se opravičilo vse to na papirju?

Kajti v resnici je to nemogoče, kolikor vsaj jaz

¹⁾ Zato smo tudi ta spis postavili na drugo mesto pod drugim zaglavjem. Op. uredn.

razumem narodna vprašanja. *Poganjati se za zjedinjeno Slovenijo s tem, da bi se po tem v njej zaprli, kakor v kakem kurnjaku, bilo bi ravno (jednako) političnemu nonsensu*, kojega zagovarjati gre morebiti kakim drugim politikom slovenskim, nikakor pa to ni k licu „Slov. Nar.“ O kaki mistifikaciji tukaj ne smemo misliti. *Torej stvar ima gotovo nekako realno podlogo; pa kako, si jaz nikakor ne morem urazumeti.* I upam, da ne samo jaz, ampak tisoči takih ljudij, katerim pač ni vse jedno, kar se tiska v predalih „Slov. Nar.“

Jaz tej stvari pridavam veliko veljavo, obče značenje, principijalno važnost. Jaz ne maram i menim, da za mano nikdo ne mara, komur je draga politična poštenost, da bi mu bacali v obraz: „Eh, mevže vi, mevže! Politično nezrele, vihljave mevže, katere danes na tešče ne znajo, kar so govorile včera za kozarcem kislega dolenca.“

Jaz Vam častiti gospodje „Slov. Naroda“! te, stroke, te vrstice posvečujem čisto sično, iz ljubezni k stvari i dobri slavi, kakor Slovencev sploh, tako i „Slov. Nar.“ v posamnosti. Vi pa seveda postopajte, kakor bo Vaša sveta volja; samo to znajte, da molčati je vselej zlato še samo v Turčiji, i da bo od Vašega koraka zaviselo pojasnjenje ruskemu občinstvu takih zvitih zagonetek, o kakoršnih se govori v navedenem članku od Vašega imena. Vaš stari znanec

Božidar Tvorcôv.¹⁾

¹⁾ Kakor je videti, ruski listi so celó ugodnejše poročali o shodu slovenskih poslancev, nego je stvar dejanska; kajti ta shod se ni pospel do resolucije za „zjedinjeno Slovenijo“, ampak samo za skupno delovanje v odstranjenje krivic, ki se godé slovenskemu in hrvatskemu narodu.“ Kako se še le začudijo v Rusiji, ko jim sporočé pravo obliko z mnogo pohlevnišo vsebino dotične resolucije! Kakor „Nov. Vremja“, izrazil se je tudi dnevnik „Denj“ o postopanju „Slov. Naroda“. Poslednjega, kakor nam poročá naš g. sotrudnik Božidar Tvorcôv, ne dobiva on v Rusijo; iz ljubezni do stvari in do „Slov. Naroda“ pa želi, da poslednji list pojasni Rusom svoje postopanje gledé na zjedinenje s Hrvati, oziroma Srbohrvati v jedno skupino.

Opomnja uredništva.

Ruske drobtinice.

СЪ МИРУ ПО НЯТКЪ, ГОЛОМУ РУБАХА.

Narodna pogovorka.

Znano je, da so ruska poslopja, posebno na deželi, večidel lesena, in da zato Rusija gubi vsako leto veliô milijonov od ognja. Sedaj je odločilo ministerstvo notr. zadev, da bodo morali ulice in poslopja obsajati z drevjem v dva reda. Sadike bode dajala država, zemstva jih bodo dovažala na svoj račun na dotična mesta, a kmetje bodo jih morali saditi in ograjati od živine. Ali ne bi tudi pri nas marsikje bilo dobro kaj takega v veči meri, nego je dosedaj v Avstro-Ogerskej?

Ker l. 1892 izteče obrok trgovinskim dogovorom Rusije z drugimi državami, misli finančni minister posebe dogovoriti se z Italijo in Francijo, da se povzdigne ruska žitna kupčija v teh dveh državah, pa jim zato ne poviša carine za njune proizvode, ko bode povišana carina za proizvode drugih držav, kar — bode bolelo.

Sedaj je že tudi Nemcem jasno, da je bila kriva Bismarckova politika proti Rusiji. Nemška mesta prosijo, da se zopet dopusti uvažanje živine, obrtna društva prosijo, da se odstrani carina na rusko žito. To pa najbolj zato, ker Nemci nimajo kupcev za svoje tovarniške izdelke, odkar jim je bil Mac Kenley-ev zaprl severno Ameriko. Nemci so zato zopet začeli peti pesem „o svobodni trgovini“, ko je Rusija poprijela se nasprotne teorije — varstva domače proizvodnje in kupčije. V Rusiji pa se Nemcem smejejo.

Glasilô Pariške žitne borze javlja fakt, da že nekaj let srednja vsota letine stoji ali bolje pada. Potrebuje se v Ameriki vedno več take, da je izvozna sila očitno padla. Nove setve na „deviški zemlji“ nikakor ne nadomeščujejo tega, kar menj rodi iztrošena stara orana zemlja. Vstočni Evropi (t. j. v pridonavskih

državah in v Rusiji) pa pridelujejo vedno več in postajajo tako žitnice Evrope, kakor je bila prej dolgo večidel — Amerika.

„Standard“ je dolgo trdoglavno zanikaval ruske kulturne vspehe v srednji Aziji: sedaj jih je priznal v celi vrsti člankov. Še bolj skreno pa jih priznaje „Daily News“ in posebno poudarja veliki pomen razvitja kulture drevesne volne (pavole), ki povzdigne naseljenje in bogastvo. Že sedaj so postala stara, bolj ali manj zapuščena mesta, tekom jedva desetletja, evropska, trgovska in obrtna mesta: v Taškentu je obrtna izložba. Pa ni čudo: povsod vlada red in mir. železnica in obnovljeni kanali pospešujejo napredek v kmetijstvu, obrtniji in kupčiji. Nekedaj tako slavni Samarkand hitro se oživlja na novo veselo kulturno življenje, pa je za napredek, kakor trdijo „Daily News“, tudi bolj sposoben nego večina mest jugo-vstočne Evrope in Male Azije.

K temu pristavljamo, da se sibirski železnica tje do oceana — kmalu začne delati ter se velika prirodna sibirski bogastva odprejo prometu in hitrejemu kulturnemu napredku v obče.

Inostrani Židje smejo po obstoječem zakonu prebivati stalno v Rusiji le, če so kupci 1. gilde. A glede prijema učencev v srednje zavode nima take omejitve, in Židje so marljivo vpisavali svoje otroke v te zavode in potem prosili, da smejo ostati, dokler otroci zavodov ne končajo. Sedaj pa je minister prosvetljenja na prošnjo ministra notr. zadev odločil, da bodo od sedaj le prejemali v srednje in višje zavode le te Žide, katerih stariši smejo stalno prebivati v Rusiji. Kateri so pa že sprejeti, smejo dovršiti učenje, četudi stariši nimajo zahtevane pravice.

V novem slavjanofilskem časopisu: „Благовѣст“ je najzanimiviji članek Heručev in razprava Af. Vasiljeva o zadačah in težnjah slavjanofilstva, kjer pisatelj nekako toži, da sedanje slavjanofilstvo nima več prvobitne „žive vere“, pa zato „ni nima one blagodatne jasne misli, s katero je bilo prej tako jako in slavno.“ Da se v Petrogradu zanimajo za slovanstvo celo bolj nego v Moskvi, vidimo tudi iz tega, da izhajajo sedaj tam 3 časopisi, posvečeni slovanstvu, in sicer 1. „Слав. Извѣстия“, katero izdaje Komaróv, a glavni sotrudnik mu je J. J. Vaclik, Čeh, in sicer Staročeh, pa so njegovi napadi Mladočehov bili neprijetni mnogim členom slavj. blagotv. občestva, ki so si osnovali: „Благовѣст“. 2. Tednik „Западно-славянскій Вѣстникъ“ brani poljske zadeve posebno na gospodarskem polju. Zanimivo je primerjanje gospodarskega stanja nemških in avstrijskih z ruskimi Poljaki, pa se obsoja jagellonska ideja, da nima bodočnosti. 3. Najvažnejša je pač „Живая Старина“, katero urejuje Vl. J. Laman-

skij, ako smemo soditi po številu in pomenu prijavljenih sotrudnikov.

Korolenko. V črtah iz sibirskega življenja Vl. Korolenko riše jako zanimive tipe n. pr. sektanta Jakova, ki je obsojen, pa misli, da trpi „za pravico“ in veli: „Borim se za Boga, za Velikega Carja, za Kristov zakon, za sveti krst, za celo domovino in za vse ljudi.“ On to govori, ali ljudje pa ne slušajo, najmanjše v ječi, pa vendar mu je na duši laglje, da le pove, da se bori. Pa isti sektant na vprašanje činovnika, da li veruje v Boga? odgovarja: Kje je? „Bori se“ za domovino, pa je pretrgal vsako vez z domovino, z rodbino in domačo vasjo. To je gotovo veliko protislovje, ali v življenji imamo tega mnogo — tudi pri omikancih, ki ne priznavajo glavnega uslovja krščanskega duha in življenja — ponižnosti. Vse to je res, ali Korolenkovi tipi so vendar nejasni, ker se ne snujejo na jasnem nazoru o svetu, na jasnih načelih: ne vidimo žive vere v pravico.

Въ ночь подъ Свѣтлый Праздникъ (veliko noč) pripravlja se potepuh, da pobegne iz ječe, ko zvonovi veselo zvone, ko se odpirajo vrata cerkve v ječi in procesija gre iz cerkve z vzvišenoradostnim petjem: Christóv voskrés! Čuje to begun, čuje vojak na straži, vidi bežečega, hoče se prekrižati, v ime Kristovega vstajenja pustiti beguna. Ali vojaška dolžnost ga drži, on zgrabi puško in — strelja, ubija, ko zemljo in nebo polni radostna pesem: Christóv voskrés! Ta vojak pač ni tragičen v svoji pokornosti, on je bolj stroj, ko — človek in to gotovo ni — pesniško, kakor tudi ni suha povest: Za ukonon s svojim suhim racionalizmom brez kapljice pesniške rosice. Tu je svetla slika stara ženica, ki komaj komaj hodi na božjo pot k materi božji, da se jej priporoči še pred smrtjo! Res je čudno, da tudi ta obraz riše K. nekako suho: preveč vidimo, kakor pravi ruski kritik (J. Nikolajev), da nima svobodnega duha, ker se preveč boji — „praznovanja“.

Iz vsega pa vidimo, da je K. pisatelj darovit, ali ne dosti pesniški svoboden, brez določenih načel, bodisi verskih ali pa filozofskih, ki ima prijetno fantazijo, pesniško čutje, pa brez posebne globokosti. Čuti resnično, četudi njegovi ljudje večkrat ne odgovarjajo dovolj ni resnici življenja ni pesniški resnici. A celo njegovo pesniško podnebje je nekako melanholično — mirno, lahko oblačno in se mnogim dopada, ki se hočejo oddahnuti od prevelike „življenja resničnosti“ in fotografske točnosti in dolgočasnosti, ki se nahaja v mnogih „pisanjih“ ruskih tendensijoznih pisateljev, ki ne pokazujejo ni glasbe ni srca. C.

Bratje med soboj.

(Dalje.)

Ko bi mi čuvstvovali v sebi dar proroštva, prerovali bi tudi lahko kaj ne posebno lestnega o bodočnosti Rusije. Kaj jej prinese n. pr. onih 142 kolonij nemških menonitov, ki bodo čez nekaj let imele vso zemljo južno-ruskih gubernij v svojih rokah, kakor statističeski dokazuje g. Velicin v „Ruskom Věstnikě“, kolonisti, ki uporno odtegujejo ruske svoje delavce in sosedo od pravoslavja in „ruske ideje“? Ali „stundisti“ s svojimi „Andachts-Stunden“, ki delajo vedno več prozelitov iz pravoslavja, niso znani g. Spektorju, ne govore že o bogatih nemških kolonistih ob Volgi? In kaj se more pričakovati od ruske obitnosti, ako se vidi, da sta v številu 32 moskovskih trgovcev z železom in fabrikantov samo 2, reci dva Rusa (!!), kakor je to vidno

iz spomenice teh gospodov nedavno podane ministru financ?

Meni je čisto neumevno, kako avtonomijo naj Čehi terjajo še od Nemcev poleg političeske i lingvističeske; očitno, pojem avtonomije g. Spectatorju ni jasen, kakor mnogo drugo. In ako Čehi dosežejo vse, kar jim je treba za svoj narodni obstanek, ne umemo, zakaj bi oni ne živeli „duša v dušu“ z Nemci; oni bi le posnemali Ruse v njih zaduševnem prijateljstvu z Nemci kolonisti, ki pri vsem tem Ruse skubejo z vseh strani ob jednem. Med Čehi in Nemci, polnopravnimi in ravnopravnimi, pa bi tega skubljenja ne moglo biti.

Ni umevno navadnemu umu, zakaj bi se Čehi smejali nad Rusi in jih nazivali barbari, ko dobodo „od

Nemcev⁴ avtonomijo. Oni se doslej niso smejali, da-si je več ko gotovo, da bi jim tak smeh, unisono z Nemci, mnogo koristil v očeh teh poslednjih. Da se Čehi smejejo nad Rusi, oni bi živeli davno-davno „duša v dušo“ z Nemci.

Južni Slavjani v Avstriji so g. Spectatoru popolnem neizvestni; ni jedina črka v njegovem modrem spisu ne dovoljuje slutnje, da ima g. Spectator kake pojme ob eksistenciji na božjem svetu Hrvatov in Slovencev. V Avstriji zanj živé Čehi, Poljaki in „Galičane“ (sic!). Sploh on pozna med neruskimi Slavjani le „zapadne“ in „južne“ Slavjane; prve zove še „avstrijskimi“, poslednje — „tureckimi Slavjanami“. Zakaj so mu Srbi, Bolgari in Črnogorci, katere poslednje on smatra za posebno pleme, „turecki Slavjane“ ni mi umevno. Ta termin je za-me čisto nov in razen g. Spectatorja ga dozdej pač nihče ni upotrebljal; etnografija jih zove balkanske Slavjane, zvala jih je tako celo poprej, ko so bili nekateri iz njih deloma, drugi pa popolnem v turškeji vlasti (oblasti).

No, kar se tiče južnih ali „turéckih“ Slavjanov, govori g. Spectator o njih naslednje (str. 377): „Oni se ve da se niso še preobrnili popolnem v Nemce (kakor Čehi), no oni „užé na puti k tomu; dlja njih pritjagateljnuju silu imejet ne Moskovski Kremelj, no Věnski (Dunajski) Prater i Parijžskij bulvar!“ Izključenje dela le večina Črnogorcev (torej manjšina Črnogorcev se je tudi že popolnem prevratila v Nemce!), srbski mitropolit Mihail in pa oni Srbi in Bolgari, ki so se za vselej poselili v Rusiji ali vsaj dolgo živeli v njej. „No dlja vsej massi serbskoj i bolgarskoj intelligenciji Rossija — Azija, a Avstrija — Jevropa“.

Vse to je nadelala — avtonomija! Želeli bi uznati (zvedeti) od g. Spectatorja, kako da je avtonomija vsaj „večino“ Črnogorcev, ako ne vse, ostavila „prebivati v ljubavi z Rossiji“, ko je vendar vsem izvestno, da so Črnogorbi od nekdanj „avtonomni“.

„Zdaj, ko znamo, kako se vedejo k nam naši „bratje“, treba pojasniti si, kako se imamo mi Rusi vesti k njim“ — tako potrebo čuti g. Spebtator na str. 379 v 3. vrstici od zgoraj. Poslušajmo ga. „Vmešavati se v osodo avstrijskih i „tureckih“ Slavjanov se nikakor ne smemo, dokler tega ne terjajo vitalni (žizneni) interesi Rusije. Da tega ne smemo, dokazala nam je Bolgarija.“

„Zaradi bratušek“ vvesti v Rusiji konstitucijo in govoriljnjo (parlament) tudi ne gre, kajti konstitucija, kakor vidimo, je le mišurà (flittergold), ki se more nrvati (dopadati) le divjakom, od katerih se naši „bratje“ južni Slavjani le malo različujejo. (Pokorno blagodarim!!)

„Osnovanjem ruske inostrane politike morajo in morejo biti le „soobraženija religijoznija“. Ne slavjanskiju misiju imejet Rossija, a missiju pravoslavnuju, vsklika g. Spectator na str. 383. Ne tureckoje igo, dušeče Slavjana, je bolezeno ruskemu srcu, no „igo musulmanskoje ili katoličeskoje“.

Ta pravoslavna misija, katero bi bilo v tem vidu pravilneje nazvati jezuitsko-pravoslavni misijon, ima „utverditj južne (pravoslavne) Slavjane v pravoslavju, kajti ovo jim ni tako drago, ko Rusom“, katolike pa je treba prevesti v pravoslavje. To je torej jedino, kar more Rusija gosp. Spectatorja storiti za svoje slavjanske brate.

Predno prejdem k tej točki, naj vržem begli vzor na t o n spisa g. Spectatorja. Kakor blagoskloni čitatelj vidi na vsakem koraku v tem spisu, očita g. Spectator neruskim Slavjanom, da prezirajo Rusijo in da jej očitajo barbarstvo. Tega obdolženja g. Spektator ne podpira z nobenim dokazom, in ga tudi podpreti ne more, ker takega dokaza ni. No mi imamo črno na belem dokaz, da nas g. Spectator prišteva k divjakom!! To, kar bodo po njega mnenju delali Čehi, kedar dosežejo avtonomijo, to dela on že sedaj, brez vsake avtonomije, pa tudi brez vsakega povoda in brez vsake druge potrebe, ko dokazuje svoje globoko prezrenje k neruskim Slavjanom; prezrenje to in sposob izjavljenja tega prezrenja delal bi čast kateremu Nemcu koli, govorečemu o Slavjanih.

Dalje g. Spectator upotrebljuje znak „-“, da bi njega ironijo mogel razumeti vsakdo. Ristič je „velikij“ patrijot, mi pa smo po vrsti „bratje“ in celo „bratuški“, no, da bi nihče ne mislil, da nas ima zares za brate, stavi nas v „-“. Ko govori o Galičanah (str. 378), ne more utrpjeti, da bi se ne smejal nad ne čisto velikoruskim akcentom nekega bivšega „gališkega“ poslanca, preselivšega se v Rusijo in govorivšega nekje baje, da je Rusiji treba konstitucije. Kot „pošten“ človek imena tega poslanca ne govori; no preselila sta se v Rusijo le dva: Ploščanski in Naumovič, da se je preselil jeden, bil bi g. Spectator v zadregi, ko bi pisal o njem to, kar piše zdaj. Tako pa je dve muhi ubil z jednim udarom: na Ploščanskega kakor na Naumoviča, vrgel je kleveto, da propovedujeta konstitucijo, to je, da rujeta proti obstoječemu redu državnemu; take ljudi pa stranka g. Spectatorja prišteva naravnost k teroristom (gl. str. 400); drugič pa ni Ploščanski ni Naumovič g. Spectatorju za njega kleveto ne more do živega. Konservatori imajo čudovito lastnost, da izhajajo vselej suhi iz vode, naj klevečejo kolikor hoté.

Ako Rusija nima slavjanske misije, no samo pravoslavno, to je ona jednako važna vsakemu narodu, ne le Slavjanom ali pa jednako ne važna, kajti pravoslavna misija mora seveda razprostreti se na vse nepravoslavne. K čemu torej je bilo govoriti o Slavjanih? K čemu brcati jih in črniti v očeh ruskega naroda in prištevati jih med divjake! Ako ima Rusija samo pravoslavno misijo, torej mi v nje očeh nimamo večje cene, nego kaki Nemci, Italijani, Abesinci ali, če hočete, Botokudi. In g. Spectator bi tem bolj moral molčati o Slavjanih, ker on o njih očividno nima jasnega pojma, da o eksistenciji nekaterih slavjanskih plemen celo ničesa ne sluti.

(Konec pride.)

D o p i s i.

V Trstu, 30. oktobra. (Vlada in tržaški Slovenci). Umevno je samo po sebi, da so tržaški okoličani Slovenci ono jedino pravo, zdravo telo, na katero se more vlada opirati. To zna vsakdo izmed nas — in to razume vsak človek, katere si bodi stranke; ako noče le slepo gledati in slepo soditi.

Ko imenujemo zasluge našega naroda sploh do vlade, ko imenujemo tu prezvesto, „naravno stražo ob Adriji,“ izrekamo navadno, da vlada ne uvideva te prepotrebne straže, da nas ne spoznava kot take tu ob krajnej meji. Ali temu ni tako. Vlada spoznava pač dobro, da smo mi tržaško-okoličanski Slovenci prepotrebni tu ob italijanskej meji, zna da predstavljamo naravno, prezvesto stražo, zna da se more vedno in povsem zanašati na to carju in državi preudano ljudstvo.

Zakaj pa ne skrbe za nas po spoznanju? Ubogi smo, ubogi mi Slovenci — to je môra, katera nas najbolj tlači, sedaj, ko v pravem pomenu besede, vlada denar na svetu ter ima v oblasti narode in države. Evo Vam tukaj vsaj male primere: V celej Kranjskej je kakih 25.000 Nemcev, ti imajo v Kranjskem deželnem zboru svojih 10 poslancev, v tem ko ima 130.000 koroških Slovencev le uboga 2 narodna poslanca! To je pač prava primera v tem obziru: imenovani kranjski poslanci so sami plemenitaži in baroni ter veleposestniki, in takih med koroškimi Slovenci gotovo ni.

Blizu jednako je z nami tržaško-okoličanskimi Slovenci. — Ko bi mi imeli (čeravno nas je manjše število, nego Italijanov) v rokah trgovino in tako rekoč ves kapital, imel bi že naš jezik veljavo, in ne kratile bi se nam naše svete narodne pravice. Ali ne le to! Da bi bilo v Trstu in njegovi okolici le polovico toliko Nemcev kot je Slovencev, videla bi se že vseobča izprememba. Magistrat bi bil že kedaj primoran uredovati v nemščini, vzdrževati bi moral nemške ljudske šole v mestu, in tudi napisi in naslovi mestnih ulic bi morali biti pisani v nemščini, kakor so v italijanščini.

Omenil sem, da nas vlada spoznava kot za prepotrebne. Pred časom se je poklonila deputacija okoličanskih veljakov tukajšnjemu c. kr. namestniku. In namestnik, odgovarjaje tej deputaciji, je rekel med drugim: „Saj veste sami, da mi smo skupej tako: (kazoč na prekrizani roki).

Torej vlada in kukajšnji Slovenci so jedno in isto telo, misli si gospod namestnik, Slovenci predstavljajo tu pravo jedino vladno stranko! Očividno je torej, da nas vlada spoznava kot prepotrebne, prezveste Avstrijce, in vendar nas prepuščajo popolnoma „naravnej osodi!“ Braniti se nam torej samim proti tujemu, tu premogóčemu navalu, kateri gospoduje s svojim kapitalom.

Vsklikniti moramo res: „Tužna nam majka,“ ako vestno premišljamo o tukajšnjem našem položaju. Pisec teh vrstic bi primerjal naše narodno stanje s človekom, imajočim — znano kitajsko bolezen. Tak človek čuti se jednostransko zdravega, zdrav ima um in zdravo srce, a gledati mora z lastnimi očmi, kako mu polagoma odpadajo lastni telesni udje! Gleda z lastnimi očmi, kako polagoma gine, in čuti, da mu bo še dolgo, dolgo trpeti — in umreti z zdravim srcem! Ali tu se stvar zopet povsem ne ujema: Stara naša tržaška tla nam pač ginejo izpod nog. gine naša govorica v predmestjih, ali temu bi se še dalo pomagati. Bismarckov recept, in še bolja bivša njegova železna roka in železna volja — ozdravila bi bolno naše narodno stanje, v tem ko ne more človeka, napadenega po imenovanem kitajski bolezni, nikdo ozdraviti več. In vendar pri tem ne bilo bi treba celó tako vestnega Bismarckovega recepta — ampak le polne ravnopravnosti s tukajšnjimi našimi sodeležani, Italijani! In da bi se naša vlada resno poprijela tega načela, da bi se „z nepristransko roko“ zavezala varovati tuji prepotrebni živelj, ne bolehal bi naš urod tu, na svojem lastnem telesu. Kdor pa resno misli kaj jednekega — in kdor pričakuje od vlade kaj jednekega — je že res pravi — zvezdogled!

„X“

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Deželni zbor kranjski. V tem zboru je stavil poslanec Svetec in drugovi samostalen predlog, ki se opira na sklepe Ljubljanskega shoda in ki se glasi:

Visoki deželni zbor naj na podlagi § 19 deželnega zbora sklene: Visoka c. kr. vlada se prosi: a) Naj državnemu zboru nasvetuje, da se napravi v Ljubljani deželno nadsodišče za Slovensko-Štajersko. Slovensko-Koroško, Kranjsko, Goriško s Trstom in za Istro z dvojnimi senatom. b) Naj državnemu zboru nasvetuje, da se napravi v Ljubljani pravna akademija, oziroma justična fakulteta s slovenskim in hrvatskim učnim jezikom.

V Ljubljani, dne 7. novembra 1890. Svetec, Klun,

Murnik, Bleiweis, Hribar, Gorup, Višnikar, Povše, Grasselli, Stegnar, Pfeifer, Detela, Lavrenčič, Ogorelc, Pakič, Dragoš, Papež, Kavčič, Tavčar, Vošnjak, Poklukar, Klein, Kersnik.

Prvi predlog pod a) je principijalne važnosti, ker zahteva jedno deželno sodišče, pod katerim bi bili Slovenci vseh dežel in istrski Slovani. Zahteva, da bi bilo to sodišče v Ljubljani, je umevna, celó naravna, gledé na obsežnost predloga pa ne odločilna. Kajti predlog zahteva sicer ločenje Slovencev od Nemcev, ne pa Slovencev in istrskih Hrvatov od Italijanov na Primorskem. Dvojni senat, kolikor je umeti predlog, bi veljal za Slovence, istrske Slovane in za primorske Italijane,

za Nemce pa samo toliko, kolikor so naseljeni na Kranjskem. Ne postavlja se torej izključno na stališče narodne avtonomije za vsak narod posebe, ampak po največ na analogijo višega nadsodišča v češkem kraljestvu.

Gledé na to in pri tej priliki omenjamo, da Tržaško nadsodišče je izgubilo nekoliko svojega delokroga, ker ne bo več opravljalo dosedanjega posla, ki ga je imelo v Carjigradu za avstro-ogerske podanike v Turčiji. S tem izgubi tudi kolikor toliko na veljavi italijanski jezik, ki ga je imel doslej v Avstro-Ogerski. Gledé na to stran bo torej premišljevali, kako se stvari uredé tudi z ozirom na Dalmacijo, ako bi se Slovenci, istrski in dalmatinski Slovani ne postavili na stališče jedne in iste nacionalne skupine. O stvari bo treba torej odslej razgovarjati se tudi po južno-slovanskih skupinah. Poudarjati pa je zaslugo, ki tiči v tem, da so slovenski poslanci kranjski spravili stvar v tok tudi v taki obliki in na takem mestu.

Deželni zbori. Po raznih deželnih zborih stavljajo slovenski zastopniki zanimive in važne predloge gledé na jezik in narodnost. Tu pa tam imajo tudi pomenljive, karakteristične govore, ki osvetlujejo položnje slovenskih narodnostij. Zanimive so obravnave letos tudi v deželnih zborih na Kranjskem in v Istri. Tam in tu se vrlo vedejo nekateri slovenski poslanci. Razni zbori v obče dokazujejo z nova, kakó se je braniti slovenskim zastopnikom, oziroma slovenskima manjšinam proti nemškim, italijanskim večinam, gališkim Rusom pa proti poljski gospodujoči stranki. Debate, ki se tu in tam vnelejo do živahnosti, so očiten dokaz, da tuj vpliv, namesto da bi se manjšal, celó raste v večih razmerah, nego kedaj. O kranjskem deželnem zboru spregovorimo v bodoče obširniše, ker kaže tolažilni preobrat na boljše; poslanci, kakor dr. Tavčar, Ivan Hribar, Luka Svetec, so začeli odločno kazati na razna dejstva in dokazovati, da po sedanjem tiru pogubne oportunističke politike ni več hoditi slovenskim zastopnikom. Hvala vrlim korenjakom po raznih zastopih, v katerih spreobračajo mišljenje na boljše poti!

C. kr. kmetijske družbe kranjske občni zbor vršil se je 30 okt. t. l. v Ljubljani ob prisotnosti 70 členov. Častnima članoma bila sta jednoglasno izvoljena Kranjski deželni glavar dr. J. Poklukar in deželni poslanec Jos. Gorup, dopisajočim članom slovenski rojak profesor M. Hostnik v Rylsku na Ruskem, častno priznanje pa se je izreklo gospej Mariji Gresselnovi, graščakinji v Trebnjem za vzorno gozdarstvo. Med mnogimi važnimi sklepi se je z velikim odobravanjem sprejel sklep, da se v spomin 125letnice c. kr. kmetijske družbe priredi l. 1892 v Ljubljani deželna kmetijska in obrtnijska družba.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani je imela 18. okt. t. l. redni občni zbor. Lani voljeni odbor je pridobil po raznih krajih poverjenike, ki se trudijo nabirati novih udov „Gl. Matici“. „Gallus-Album“ ne pride na svetlo, kakor je bil sklenil odbor. Gallusove skladbe se nahajajo v c. kr. dvorni knjižnici in v arhivu družbe glasbenih prijateljev v Beču. Kopije bi mogel napraviti pa le menzuralni notni pisavi vešč glasbenik, in zato bi bilo treba mnogo časa. Potem pa se bavi filozof Mantuani že več let z raziskavanjem raznih arhivov, v katerih so shranjene skladbe Gallusa, ki ga imenujejo Nemci Händl, Hänl, Hanl. Mantuani namerja izdati bodoče leto Gallusov životopis in nekoliko njegovih skladb. Zato je opustil odbor izdati album ter sklenil dne 18. julija 1891

prirediti le črno mašo v stolni cerkvi in koncert, pri katerem se bodo pele Gallusove skladbe. Mantuani pošlje nekaj skladb in rekviem Gallusov za ta dan; dobil je za to denarne podpore od Ljubljanskega občinskega sveta in kranjske hranilnice.

Odbor je sklenil nadaljevati izdajo narodnih pesmij, katerih sta doslej izšla 2 snopiča. Za vsako pesem, ki jo odobri artistični odsek, dobijo zbiratelji narodnih pesmij po 1 gld. Učitelj Feliks Malenšek iz Tuhinja je že poslal več mičnih narodnih pesmij, ki so se z večine odobrile in priredile za tisk.

Za l. 1889/90. izdalo je društvo: 1. Foersterjeve klavirske šole zadnji del. 2. Troje „Ave Maria“ od Ant. Nedveda, in 3. Malenškove narodne pesmi.

Glasbena šola je dobila letos podpore: 1. Od dež. zbora Kranjskega 500 gld. 2. Od v. vlade 400 gld. redne in 300 gld. izredne podpore za napravo raznih instrumentov. 3. Od mestnega magistrata 500 gld. in 400 gld. od Kranjske hranilnice.

V glasbeni šoli poučevalo se je: a) V igri na klavirju v 7 oddelkih 112 učencev, b) v igri na gosli 37, c) v solo-petju 12, d) v zbornem petju 75, e) v splošnem petju 88. f) v teoriji in harmoniji 91, g) na razne instrumente 14 učencev. Vpisanih je bilo skupno 242 učencev, vstevši učence moškega zbora. Šolnine bilo je vplačane nad 1100 gld., šolnine oproščenih je bilo 25 učencev.

Učitelji so bili: 1. Gerbič za klavir, solo in splošno petje, za teorijo in harmonijo. 2. Gospa Gerbičeva in Gospodičina Šumanova za klavir. 3. Gospod Moser za gosli in klavir. 4. Gospod Janušovsky za klavir. 5. Gospod Staral za godala in trobila. 6. Za moški zbor pomožno gosp. Toporiš, gosp. Janušovski in gospodičina Šumanova sta se je odpovedala; namesto nja sta prišla gosp. Karol Hofmajster, rodóm Čeh, ki je dovršil Praški konservatorij v vseh predmetih z odliko, kot učitelj za klavir in gosli, in gospodičina Elsner kot učiteljica za klavir.

Šola je vspevala dobro, kakor so pokazali javni izpiti meseca julija t. l.

Društvo je imelo skupej 5261 gld. 41 kr. dohodkovi stroškov pa 4935 gld. 45 kr. Preostaje v blagajnici 325 gld. 96 kr. — Proračun za 1890/91, kaže 1720 gld. nedostatka, ki ga bo pokriti z raznimi podporami.

Nasvetovalo se je, da naj bi se priredili zopet šolski koncerti, ki blagodejno vplivajo na učence, roditelje in prijatelje „Glasbene Maticе“ v obče

V odbor so bili voljeni: Predsednikom jednoglasno per acclamationem zaslužni dosedanji predsednik g. Fran Ravnikar, z listki pa Gg: Dr. vitez Bleiweis, Fr. Drenik, dr. Ferjančič, A. Foerster, Krulec, dr. Majaron, Josip Noll, Jos. Paternoster, A. Svetek, V. Valenta, J. Vencajz, Žumer. Vnanji odborniki so: Dan. Fajgelj, Simon Gregorčič, A. Starec, Fr. Šušterčič, J. Žirovnik.

Po raznih poročilih in izjavah je soditi, da „Glasbena Matica“ vrlo napreduje, da je v resnici pod pravim vodstvom in v rokah strokovno pripoznanih učnih sil. Drugi narodi so že pokazali svoje zaklade v napevih, pesmih in v obče v godbi. Sami pripoznavajo, da so se takó rekoč izpeli in izgodli, in vse, kar delajo sedaj, sestaje bolj ali manj v popolnjevanju starega. Slovani pa razkrivajo še le sedaj svojo moč na glasbenem polju; zapadni svet jim ne more več tajiti velike nadarjenosti v tem pogledu; nasprotno, začel jih je zavidati in občudovati. To Slovane še bolj izpodbuja, da raziskujejo svoje

zaklade in svetinje, ki jih narod hrani veke in veke v svojih napevih, pesmih, plesih in v obče v godbi. Gledé na ta vesela dejstva se je nadejati, da „Glasbena Matica“ v Ljubljani ne bo odgojevala svojih učencev samo splošno, kakor se ume samo ob sebi, in po tujih vzorih, ampak sosebno tudi s pomočjo slovanske glasbe. Kakor se bodo odslej tuji glasbeni zavodi morali ozirati tudi po šolah na slovansko glasbo, na njena svojstva, jednako in toliko bolj bo poštovati tudi slovanskim zavodom za slovanske učence duh in moč, ki je v slovanski godbi, bodisi narodni, bodisi umetni, izvršeni na podstavi narodne glasbe. Takó utegne tudi „Glasbena Matica“ delovati, da napoči lepša doba slovenskemu narodu, ki so ga celó v glasbi, sosebno v petju in plesih pokvarili tuji vplivi. Noben slovanski narod, niti lužiški Srbi, niso toliko izgubili svojstvene slovanske godbe, kakor Slovenci. Tolika veča in plemenitiša zadača čaka „Glasbeno Matico“. Z druge strani pa je toliko veča dolžnost slovanske inteligencije, da sama gmotno podpira ter gleda, da dobi vedno več podpornikov prevážnemu zavodu, kakoršen je neoporečno že sedaj „Glasbena Matica“ v Ljubljani.

G. Trtnik, slovenski rojak, je nastopil kot prvi tenor v Pragi v „Narodnem gledišču“. Ta mladi umetnik, ki je dovršil sedaj svoje pevske studije, je izborna pevska moč.

Fran Ondriček je koncertoval 4. novembra v Ljubljani, kakor se ume samo po sebi pri tem umetniku prve vrste, z največim vspehom. Razun Paganinijevega koncerta je izvrševal samo slovanske komade. Prostori so bili prepolni narodnega občinstva. Koncertoval je potem v Zagrebu, kakor poprej v Pragi, kjer je dal 4 koncerte zadrugoma. Kritiki že ne morejo ničesar več pridejati pridevkom priznanja in pohvale o dovršenosti tega umetnika, ki pojde sedaj za veliko plačo koncertovat v Ameriko.

Na Dunajski kmetijski in gozdarski razstavi, ki se je zaključila koncem oktobra t. l., so bili razstavljeni tudi pridelki in izdelki iz slovanskih dežel, sosebno s Kranjskega. Nekateri udeležniki so bili tudi odlikovani. Častna diploma ali zlata svetinja je priznana: 1. C. kr. kmetijski družbi kranjski za skupno razstavo kranjskih pridelkov. 2. Ribniškemu društvu kranjskemu za razstavljene kranjske ribe. 3. Franu Kotniku na Vrhniku za parkete, (jedina I. odlika v tej stroki na vsej razstavi). 4. Karolini Lapajnetovi v Idriji za čipke. 5. Petru Majdiču v Mengišu za moko kot soudeležniku skupne razstave avstrijske mlinarske zaveze.

Srebrna svetinja ali diploma v skupini domačega obrta je priznana: 6. Podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske za razstavljena v šoli izdelana učila. 7. Mihaelu Ambrožiču v Mojstrani za razne čebelarske predmete. 8. Mart. Draganu v Beli Peči za panje iz lesne volne. 9. Karolu grofu Lanthieriju v Vipavi za vina. 10. Ivanu Koslerju v Ljubljani za lesne izdelke. 11. Alojziju Loy-u v Kočevju za vino. 12. P. M. Avg. Maly-ju v Beli Peči za lesno volno. 13. Mih. Pakiču v Ljubljani za suho robo. 14. Matiji Pakiču v Ribnici za suho robo. 15. Matiji Pircu v Kranju za platnene izdelke. 16. Ferdinandu Schulzu v Ljubljani za prgotovljene ribe. 17. E. Stampfu v Ljubljani za izdelke Kočevskega domačega obrta. 18. G. Tönniesu v Ljubljani za stroje za obdelovanje lesa.

Bronaste svetinje so priznane: 19. C. kr. kmetijski družbi kranjski za skupno izložbo gozdarskih pridelkov. 20. Grofu Kottulinskemu v Boštanju za lesne izdelke. 21. Ivanu Jegliču v Begunjah za čebelarske predmete.

Denarna darila v skupini domačega obrta sta dobila:

22. Ivana Dolžič in 23. Janja Radojčić. „Hors concurs“ t. j. vsaki odliki se je odpovedala: 24. Bratov Koslerjev pivovarna v Ljubljani. Vsi navedeni razstavniki razun onih pod št. 2, 12., 19. in 22. razstavili so svoje predmete v paviljonu c. kr. kmetijske družbe kranjske. „Slov. Narod“ pristavlja: „Ako se oziram na veliko konkurencijo in malo število udeležnikov s Kranjskega, moremo reči, da so bili kranjski razstavniki izredno odlikovani, in sicer toliko gledé na število, kolikor gledé na kakovost odlike.“

Petarda je zopet 5. nov. t. l. počila v Trstu in to z nova blizu spomenika, postavljenega v spomin združenja Trsta z Avstrijo. Uradni in poluslužbeni listi so po najnovejši navadi začeli žugati tudi ob tej priliki, češ, da se že najde pot, po kateri se „pobalini“ irredentovski uženejo. Tako žuganje rodi konečno posmeh pri „pobalinih“, ako vidijo, da ostaje vse le pri besedah. Že deset let časté s petardami „Oberdanka“ v Trstu in na druge demonstrativne načine v Italiji; pa ta jasni govor le ni še umeven dovolj. Nemški liberalni listi so še vedno iskreni prijatelji onih, ki provzročujejo take „burke“. No, pa tudi od drugod se ne zganejo, Slovani so na poti; drugače bi bilo že kedaj bolje. V državnem zboru bo treba še vse zaresniše govoriti o vzrokih petardistov. Državni peslanci naj prebirajo zunanje liste, pa bodo vedeli, kakó opisati to točko, ki je jako gnjila.

b) Ostali slovanski svet.

Carjevič, prestolonaslednik ruski, veliki knjaz Nikolaj Aleksandrovič, je odpotoval iz Petrograda preko Dunaja in Trsta v Atene in dalje. Njegovo potovanje na Vstok je bilo določeno že poprej preko Odese v Carjigrad in dalje pa se je bilo odložilo iz raznih razlogov. Nikdo pa bi ne bil pričakoval, da se odloči carjevič na svojo pot preko Beča, ker je bilo znano, da po Kromeriškem shodu so se bile razmere poslabšale med Avstrijo in Rusijo in ohladila tudi prejšnja prijaznost med avstrijskim in ruskim dvorom. In tudi ko je bilo določeno, da odpotuje ruski prestolonaslednik preko Avstrije, vedelo se je, da hoče potovati tudi tod v strogem incognito. Politiški svet je po vsem tem kar ostrmel, zvedevši, da hoče carjevič porabiti priliko, da se na Dunaju oficijalno predstavi našemu cesarju. Trdijo, da je car Aleksander določil takó, in naš cesar je dal vse prirediti, da se je carjevič sprejel prav slovesno.

Carjevič je došel na Dunaj 6. novembra ob 2. uri popoldne. Na kolodvoru so ga pričakovali cesar Fran Josip, nadvojvode Karol Ludovik s trojimi sinovi Franom Ferdinandom, Otonom in Ferdinandom, potem Viljem in Rainer, namestnik, korni poveljnik, policijski predsednik, oboje ruskega veleposlaništva in ruskega konsulata. Veleposlanik Lobanov se je bil peljal carjeviču nekoliko naproti. Cesar in nadvojvode so bili v ruski obleki s trakom reda sv. Andreja; carjevič pa v avstrijski obleki s trakom reda sv. Štefana. Cesar je poljubil carjeviča po obeh licih, sosebno srčen je bil pozdrav tudi s Karolom Ludovikom. Po ogledu častne kompanije med sviranjem ruske himne predstavljali so se častni kavalirji in obojestransko spremstvo. Carjevič je bil jako prijazen proti predstavljencem. Pri vožnji na dvor bil je carjevič na cesarja desni strani v odprti dvorni kočiji. Jako mnogobrojno občinstvo je z glasnimi klici pozdravljalo došlega gosta.

Po 3. uri se je peljal cesarjevič v palačo nadvojvode Karola Ludovika, kjer so ga sprejeli nadvojvoda,

nadvojvodinja, sinovi in hčere. Tu je bil okolu pol ure, potem je obiskal nadvojvode Frana Ferdinanda d'Este, Viljema in Rajnerja. Na to se je mudil pri veleposlaniku četrto ure. Predno se je vrnil na dvor, šel je h kapucinom, kjer je položil venec na rakev cesarjeviča Rudolfa. Velika množica ga je povsod čakala.

Obed je bil na dvoru v Schönbrunnu ob 6. uri; prisotni so bili cesar, nadvojvode, nadvojvodinja, Lobanov z veleposlaniškim osebjem, spremljevalstvo in služabništvo carjevičevo, dvorni uradni načelniki, ministri Taaffe, Kallay, Bauer, Orczy, veleposlanik Wolkenstein in sekcijski načelnik Szögeny, skup 58 oseb. Pri prihodu carjeviča v Schönbrunn mu je prišel cesar naproti na stopnice ter ga je spremil v sobo zrcalsko. Pri obedni mizi je sedel carjevič na desni cesarjevi, na levi pa nadvojvodinja Marija Terezija, poleg cesarjeviča nadvojvodinja Marija Josipina. Po obedu se je odpeljal carjevič na dvor na Dunaj, od koder ga je cesar spremil v operno gledališče.

Ob 10. uri zvečer sta se pelala cesar in carjevič na postajo južne železnice. Cesar se je tu srčno poslovil od carjeviča, ki se je odpeljal v Trst; cesar pa se je odpeljal kmalu potem na Ogersko.

V Trstu je bila 7. nov. ob 11. uri zjutraj obila množica, ko se je pripeljal carjevič, ki je šel naravnost na ruske ladje, ki so ga tu pričakovale. Odpeljal se je popoludne v Atene.

To poročilo je zajedno oficijalno; podali smo je tudi našim čitateljem, ker je tako sprejetje ruskega prestolonaslednika na avstrijskem dvoru vsekakor pomenljiv dogodek, ki bo povod različnemu tolmačenju. Pomenljivo je, da celó nemški listi avstrijski nekako simpatički pišejo o tem dogodku ter se nadejajo gledé na obči mir ugodnih posledic. Sosebno simpatički pa so pozdravili carjeviča oficijalni organi, med njimi „Fremdenblatt“, glasilo našega zunanjega ministerstva. Slovanski listi izražajo željo, da bi v Avstriji to lepo priliko porabili v to, da bi se poprejšnje prijazne in prijateljske razmere povrnile med Avstrijo in Rusijo, želijo, da bi Avstrija ne bila osamljena zunaj trozveze. Opozarjajo, da Nemčija ni prenehala približevati se Rusiji kljub trozvezi, v tem ko so hoteli, da bi Avstrija ostala stalno v neprijaznih odnošajih nasproti Rusiji. Avstrijski Slovani so veseli znamenja, ki se je pokazal v slovesnem sprejemu carjeviča na avstrijskem dvoru ter se nadejajo dobrih posledic od tega nepričakanega, toliko radostnišega dogodka. Slovani našega cesarstva, ki so večina prebivalstva, želé vedno mogočne Avstrije in njej takih prijateljev, ki bi ji ne nakladali poniževalnih vlog.

V dalmatinskem deželnem zboru je stavil zastopnik Perić z drugovi naslednji predlog: Zbor dalmatinski pozivlje c. kr. vlado, naj se zaresno potegne pri odločitvah činiteljnih: 1. Da se dalmatinski mladini pripozna veljavnost izpitov, položenih na modroslovnem oddelku pri vseučilišču Frana Josipa I. v Zagrebu. 2. Da bodo pripuščeni na II. in III. državni izpiti oni, ki so dovršili pravniške nanke na istem vseučilišču. 3. Da onim dijakom, ki obiskujejo vseučilišče v Zagrebu in zato imajo zakonita uslovja, se bodo odločevale tudi državne podpore. 4. (Po dodatku poslanca Biankini-ja). Da se v Cislitaviji dovoli nostrifikacija svedoštvom Dalmatincev, doktorovanih na hrvaškem vseučilišču. Ta predlog se je sprejel z 32 proti 4 glasom. 5. Zastopnikov ni bilo prisotnih.

Perić je utemeljeval svoj predlog kot važen iz ekonomskih, narodnih in pedagogično didaktičnih razlogov, ko je vendar sistem naukovne osnove isti, kakor v tej

polovici cesarstva. Biankini je za ta predlog tudi zato, ker spada Dalmacija de iure Hrvaški, dasi je začasno v Cislitaviji. On dokazuje, da je ta provizornost pogubna za duševni in gmotni napredek Dalmacije.

Podmaršal David pl. Rhonfeld, namestnik kornega poveljnika in deželnega načelnika v Bosni in Hercegovini, imenovan je namestnikom v Dalmaciji.

V češkem deželnem zboru v Pragi bi Nemci radi spravili pod streho kar možno nagloma zakon o kurijah, da bi bili takoj zastopani tudi v deželnem zboru. Konečno so jim privolili na Mathušev predlog, da bodo razpravljali kar možno brzo vladno predlogo o deželnem kulturnem sovetu. Iz posvetovanj 27členske komisije se razvideva energično postopanje Mladočehov, pa tudi to, da dr. Rieger je med svojimi pristaši tu pa tam še vedno pogumen, in da se pripeti, da ga popuščajo lastni pristaši, ko glasujejo ž njim Mladočehi. Vendar so on, dr. Mathuš in še nekateri Staročehi polni optimizma. Mladočehi so principijalno proti punktacijam; s tem pa, da skušajo Staročehom pomagati, nikakor niso nedosledni, kajti oni skušajo, kar je možno, ko vidijo, da ne zmagojo s svojega stališča. Zajedno svet izvé, ravno po Mladočehih, kake nedoslednosti se vrše, in v obče, kakó misli češki narod. Tudi stari dr. Trojan se drži možato, šteje mnogokrat levite staročehski stranki, v tem ko je zopet izvoljeni Praški župan Šolc največi optimist v pogledu na češkonemški dogovor. O dr. Mathušu se je čuditi, da so ga punktacije zaslepile, ko je bil drugače jako bister politik. Dana beseda ga ziblje v sanjah, katerih bi ravno on nikdar ne imel. Vse je radovedno med Slovani, kedaj se pokaže potreba za pogajanje v Moravu, Sileziji itd.

Gledé na češkonemški dogovor žugajo nemški liberalci z nova, da nemško prebivalstvo se ne udeleži l. 1891 deželne razstave v Pragi, ako se ne dožene dogovor po njih smislu. Nič ne pomaga dčkazovati, da materijalna stran deželne razstave nima nič opraviti s politično stranjo češkonemškega dogovora.

Češčino kot notranji jezik zahtevajo Staročehi še vedno kot jedino uslovje, da bi sprejeli Dunajske punktacije. Vlada se ne zgane, da bi jim ustregla; kljub temu na dalje razpravljajo v deželnem zboru o deželnem kulturnem sovetu. Staročehi še vedno trdijo, da notranji jezik spada v področje eksekutive. Mi pa zopet ponavljamo, da tako trjenje nima podstave v avstrijski ustavi, in da je celó nevarno, ker ravno po takih nazorih bi smela vlada notranji jezik spreminjati, de facto utrditi nemški kot državni jezik. Določba notranjega jezika ni še dognana po ustavnih zakonih; narodi, jedino narodi z vlado skupej morejo v državnem zboru dogovoriti se o notranjih jezikih. Vlada doslej določuje notranji jezik samo kot provizorij, ker ni še prišlo do izvršbe narodnostnega XIX. člena državnih osnovnih zakonov.

Jos. V. Frič, pisatelj in žurnalst česki, je umrl 14. oktobra t. l. v Pragi v 61. letu življenja. Bil je tipična osebnost češke družbe, najodličniši zastopnik romantiškega pokolenja v literaturi in politiki. Kot 19letni mladenič je stal na čelu dijaštva 1848 na barikadah. Od te dobe je bil pronasledovan od vlade in policije, bil je več let v ječi, potem v prognanstvu v Parizu, v Berlinu, na Ruskem, v Zagrebu; vrnil se je v Prago l. 1879. ob nastopu Taaffeja. Bil je vedno čil, mladeniškega duha, do smrti, kakor pravi „Čas“ — stari student. Napisal je mnogo dram, pri Ottu v Pragi so izšli l. 1879. štirje zvezki njegovih „Sebranych spisň veršem i prosou“, najkarakterističnejše so njegove „Paměti“ (Spomini), katere

so izdali v 4 delih Grund in Svatoň. Po nemirnem življenju dobil je pokoj na pokopališču Višehradskem.

„Parlamentär“, ki zasluži največo pozornost od strani vseh slovanskih narodov, očita slovanskim poslancem v obče, da so prepustljivi, da s takim postopanjem ne morejo pridobiti spoštovanja pri nobeni vladi. Vlada izvršuje, kar je v zakonih; ona pričakuje torej predlog, da se vzakoni; ona pričakuje, da poslanci zahtevajo, česar je narodom potreba, in da se te zahteve potem predložijo kot načrti, ki se imajo razpravljati, da dobé zakonito veljavo. Slovanski poslanci pa vse to opuščajo, češ, da tega ali onega ne dosežejo. „Parlamentär“ jih zavrača ter pravi, da naj poskušajo in se možato vedejo, kakor nemški poslanci nemške stranke. Ti ne vprašajo, ali ne dobé ali ne; oni se opirajo na na prava, da smejo zahtevati, in z energičnim vedenjem tudi dosežejo, kar zahtevajo. Dobra lekcija tudi nekaterim ali celó večim slovenskim poslancem, ki si po največ upajo do ministerskih vrat, da bi pa zahtevali kaj narodov dostojnega, z ustavo soglasnega: — do tega ne pridejo! Kje v resnici si pridobé taki prosilci „drobtinic“ spoštovanja?

Na hrvaškem vseučilišču predavajo letos: prof. Tade Smičiklas: poviest hrvatska od najstarijih vremena do 1526 po 5 ur na teden; o izvorima za hrv. historiju s uvodom o histor. kritici, po 2 uri; paleografija glagolska, po 1 uro. Prof. Ar in Pavić: oblici hrvat. jezika po 3 ure; književnost dubrovačka od 16. do 19. veka, 3 ure; v seminaru: „Acta croatica“, 2 uri. Prof. dr. Tomo Maretić: oblici staroslov. jezika na komparativnoj podlozi, 4 ure; gramatika staroindijskog jezika s obzirom na jezike grčki, latinski i staroslovenski, 4 ure. Prof. dr. Fr. Celestin: oblici poljskog jezika uz čitanje odabranih štiva, 2 uri; oblici ruskog jezika 2 uri.

„Pro Patria“ in „Lega nazionale“. Vrhovno sodišče je potrdilo razpust prvega društva kot takega, ki je prekoračilo svoj delokrog; gledé na „Lega nazionale“ pa je razsodilo, da ni razloga, da bi se ne potrdilo. Takó bo sedaj delovalo poslednje na raznarodovanje primorskih Slovanov; lovilo bo za lečo slovanske roditelje, da izročé svojo deco za „tablice“, „svinčnike“, „kapice“, „suknjice“ itd. v potujčevanje. Ako bi namreč kdo vprašal Italijane, naj pokažejo in naštejejo otroke italijanske narodnosti, ki bi se potujčevali ali bili samo v nevarnosti potujčiti se, ne našli bi niti jednega takega malčika. Saj so največi prijatelji Italijanov, nemški liberalci, potrdili, da noben narod od pamtiveka ni bil v Avstriji takó zavarovan za svojo narodnost in za svoj jezik, kakor Italijani. Slovanom je torej toliko bolj skrbeti in žrtvovati se, da zaprečijo namere društva „Lega nazionale“; slovanski rodoljubi zaupajo v zavest svojih množic, da se ne dajo zavesti po ponujanih zapeljivih darovih od društva, kateremu ne nahajajo zakonitih zaprek.

Episkopski sinod v Bolgarski namerja, kakor poročajo, ukreniti, da se vse cerkvene knjige prevedejo iz dosedanega cerkvenega staroslovanskega jezika na bolgarski jezik. No v Bolgariji hočejo uničiti vse, kar jih je rešilo in ohranilo v prošlem tisočletju. Z zapadno kulturo hočejo narod raznoroditi. Propagando to delajo od vseh strani. Nadejati pa se je vendar, da svaka sila do vremena spravi stvari v drugi tir.

Srečna Ogerska. „Историк“ piše: Hebrejci, izgnani iz Rusije, preseljujejo se (kar v četah na Ogersko. Že je videti pri nas na ogersko-ruski zemlji, Žide z dolgimi kaftani iskati pribežišča pri nas Rusinih. Ti Židje bodo

v 10 letih lastniki zemelj in posestev. Ali ni srečna Ogerska?

Grof Hartenau premeščen je od 6. dragonskega polka k 27. polku pehote, in je zajedno vštét med aktivne častnike avstrijske vojske. S tem, kakor trdijo, je hotel on pokazati, da se je on popolnoma odvedal misli in nameri, še kedaj zasesti knežji prestol v Bolgarski. S tem so tudi sedanji gospodovalci bolgarski zadovoljni.

Gospa Aleksandrova je že poprej žrtvovala na korist svojega rojstnega mesta Kazana do milijon rubljev; sedaj je zopet darovala pol milijona rubljev za obrtni muzej v Kazanu. Slovani imajo mnogo plemenitih dobrotnikov; ti so jim potrebni zlasti tam, kjer se jim krči celó to, kar jim gre. No, oni zaupajo v svoje poštenje ter da konečno ne bodo zapuščeni.

Slovansko pevsko društvo na Dunaju je imelo l. 1890. udov 245, in sicer 12 častnih, 121 sodelujočih, 112 podpirajočih. Ustanovnikov ima 20. Po narodnosti je bilo 51 Č-hov, 121 Slovencev, 3 Hrvatje in 2 Srba. Društvo je 26krat nastopilo javno. Vaj moškega zbora bilo je 35, ženskega zbora 30, skupnih 10. Odbor je imel 35 sej. Predsednik je L. Bouchal, podpredsednik Slovenec J. Pukl, pevovodja pa A. A. Buchta. Kakor se vidi, je pri društvu, ki deluje že 29 let, največ slovenskih členov. Gotovo ima pri tem zasluge tudi g. Pukl, ki je ves vnet za društvo.

Romunci na Ogerskem so se pospeli do važnih sklepov, ki dokazujejo, kakó tlačí madjarska vlada nemadjarske narodnosti. Ti sklepi, o katerih bomo poročali obširniše, so Madjare silno prestrašili; nemški liberalni tisk jim je prišel na pomoč s tem, da molči o sklepih Romuncev. Kakó pa se vedejo nemški liberalci nasproti opravičenemu gibanju Slovanov? Članke kujejo in sprejemajo, članke, ki so polni denuncijacij in perfidnih lažij, kakor se je te dni zgodilo v glavnem nemško-liberalnem glasilu nasproti Slovincem. „Parlamentär“ nasvetuje, da bi se nemadjarski narodi na Ogerskem posvetovali jednako kakor Rumunci; s temi naj bi se potem skupno sešli ter priobčili skupne izjave o svojih zahtevah. Tak skupen shod je potreben tudi v Cislitaviji nasproti nemško-liberalni stranki. Romunci se vedejo možato v posnemanje drugim narodnostim.

Razkralj Milan, kakor v obče trdijo, je za stalno zapustil Srbijo, pogodivši se z regentstvom in vlado v smislu, da bo dobival vsako leto določeno znatno vsoto iz Srbije. Slovanski listi priznavajo, da bi bil tak dogovor še najugodniši za nadaljnje razvijanje srbske kraljevine.

V Belgradu se je sredi meseca oktobra t. l. slovesno otvoril dom društva sv. Save. Na svečanosti je bil tudi minister prosvete in mnogo meščanov.

Zenske na veliki šoli v Belgradu. Letos se je vpisalo na raznih oddelkih te velike šole okolu 20 ženskih slušateljic.

Prebivalstvo v Srbiji se je od 1869 do 1890 pomnožilo za 383.216 duš. To kaže 34.838 duš vsakoletnega priraščaja.

Anastazij Teodorovič Bičkov, vodja carske javne knjižnice v Petrogradu, akademik in učenjak ruski, je slavil 19. okt. 50letnico svojega delovanja. L. 1840 je bil imenovan členom arheografskega poverjenišтва, 4 leta potem pa knjižničarjem rokopisov te knjižnice. Obelodanil je med drugim pisma Petra Velikega in carice Katarine II. ter je opisal bogato zbirko rokopisov carske

knjižnice. Kot akademik od l. 1866 trudi se z drugimi člani akademije, da bi ta dobila rusko in slovansko pravljenje.

Jugoslovani v Rusiji. Mnogo Jugoslovanov je prosilo zadnjih 20 let rusko vlado, da bi jim darovala zemljišča, na katerih bi se mogli naseliti. Znatnemu številu so se prošnje tudi uslišale, in jugoslovanski priseljenci so dobili darom (zastonj) 15.000 desetih državnih zemljišč v gubernijah tavrški, hersonski, jekaterinoslavski in besarabski. Vrhu tega je bil v ministerstvu državnih posestev naložen poseben kapital v znesku 200 000 rub. na podpisovanje jugoslovanskih kolonistov. Po rusko-turški vojski 1877—78 je ruska vlada odločila, da bi se zavrnile vse podobne prošnje Jugoslovanov. Vender pa se prošnje Jugoslovanov vsled tega niso manjšale. Sedaj je ruska vlada sklenila, da bode dovoljeno naseliti se takim Jugoslovanom, ki to zaslužijo, sosebno tudi z gospodarsko sposobnostjo. Jugoslovanom, ki izpolnijo uslovja, odločevali bodo zemljišča v vstočnih koncih cesarstva in v malo naseljenih krajih Kavkaza in Zakavkazja. Toda zemljišča se jim ne bodo odmerjala brezplačno, temveč za zmerno ceno proti obročnemu poplačevanju.

Zidje proti poljačenju. Kakor znano, skušajo povečati poljski šovinisti svojo narodnost tudi s poljačenjem Židov. Židje tudi sprejemajo na zunaj jezik onih, ki so oblastni, in od katerih pričakujejo gmotnega in družbenega dobička. Med Poljaki se je židovstvo razširilo in obogatilo. Kljub temu se Židje ne marajo niti na zunanje poljačiti. Židovsko društvo „Sion“ v Levovu je izdalo brošuro v židovskem žargonu proti polonizaciji Židov. Ta brošura trdi, da Židje so — izvoljeni narod, ki torej ne sme poljačiti se, in da imajo ostati pravi potomci Abrahamovi. V ta namen naj Židje pri ljudskem popisu postavljajo kot razgovorni (občevalni) jezik svoj židovski žargon. S tem kažejo Židje, da so že toliko mogočni v Galiciji, da se ne bojé več Poljakov. Razkrivajo pa tudi, kar drugače tajé, da se ne ločijo samo po veri, ampak tudi po narodnosti od drugih narodov. Nauk podajejo pa tudi Slovanom, da naj ostanejo Slovani kedar, kjer in kakor si bodi, torej da tudi pri ljudskem popisu ne pozabijo, da njih razgovorni jezik je slovanski, naj govoré drugače tudi druge in po več drugih jezikov.

Emigracija poljskih seljakov v Brazilijo. Napravilo se je na tisoče poljskih kmetov iz Rusije preselit se v Brazilijo. Pokazalo pa se je, da so od Židov zavedeni, ki dobivajo dobro plačo za vsakega, ki se odloči zapustiti svojo staro domovino. Kmetje niso čisto nič vedeli, v kake kraje se preselijo, in odločili so se, ne da bi jih silila potreba v to. Nikakor niso hoteli povedati, kdo jih je pregovoril. Kdor jim je odsovetoval, vedeli so pobijati vsak razlog. Iz vsega je vidno, da je dobro zasnovan načrt, po katerem bi se na tisoče prebivalstva izselilo s svoje zemlje.

Mi bi celó slutili, da niso samo židovski agenti krivi tega Slovanom škodljivega gibanja, ampak da so v ozadju taki, katerim je mari, da bi se ruska zemlja oslabiljala ravno na mejah. V tem času je tok sam opravičen, in Rusija najbrže je zapazila prave namere, ko zavedene kmete ustavlja doma.

Francozi in Rusi kažejo vedno bolj večé sočustvanje drugi proti drugim. To je pokazala tudi ženitba hčere ruskega poslanca bar. Mohrenheima v Parizu z vikontom Eduardom de Sèze, poročnikom v 95. polku francoske pehote. Pri poroki je bil prisoten tudi predsednik francoske republike Carnot s soprogo in elita francoske

družbe. Dan pred poroko je prišla deputacija iz VII. Pariskega okraja k Mohrenheimu; člen te deputacije Frébault, je pozdravil ruskega poslanika, rekši, da, odkar je car poveril Mohrenheima, da bi zastopal velikodušni ruski narod na Francoskem, odtedaj so neprestano rastle prijateljske razmere med Francozi in Rusi. „In, končal je Frébault svoj govor, ko izražam ta čustva VII. okraja Rusiji in Vašemu domu, trdim, da ta čustva prevladujejo vse Francoze patrijotiškega mišljenja“. Baronka je odgovorila: „Dajate nam pozabljati, da nismo v svoji deželi. Tudi ta dan čutimo, kakó draga in mila nam je Francija“. Na svatbi je bilo 2000 gostov, med njimi tudi ruski veliki knez Nikolaj in Mihael. Carica je poslala nevesti dragoceno brošnjo, z vloženi dijantanti in safiri in naslednje vrstice: „Milej Mariji s čistega srca zeló popolno blago — Marija“.

Sibirska železnica, katero bodo zidali Rusi, bo sestajala iz treh delov. Jeden del pojde po ravni od Zlatoustja do Tomska. Ta se izplača v malo letih. Drugi del pojde od Tomska do Irkutska, združiti Cosino (Casên), Oba in Jeniseja nekoliko tudi Lene. Ta bo jako blagodejno uplivala. Tretji del po Zabajkali, po amurski in primorski pokrajini. To je gornat, malo naseljen kraj z jako surovim podnebjem. Ta del železnice bode drag in se dolgo ne izplača; ali mora se staviti v pogledu na vojne sile Kitaja in na moč Anglije v Tihem morju. Brez te kolosalne drage bi Sibirija ne mogla napredovati ter bi ostala njena bogastva brezplodna. Ministerstvo dela že priprave za to železnico. Mislijo, da se izvrši v 4—5 letih. Veliko olajšanje bode za državo, da bo treba eksproprijovati razmerno malo zemlje. Za to veliko železnico bodo morale potem kmalu slediti transversalne drage.

Italija. V Italiji je 336 občin brez pokopališča; 200.000 ljudij biva v podzemnih prostorih, 9000 ljudij biva v skalnih votlinah. V 1700 občinah jedó kruh samo o praznikih, v 4965 občinah ne jedó ljudje celo leto mesa zaradi uboštva, 104 občine neprestano boleajo na malariji, 100.000 trpi na pelargosi (znani tudi v goriških Lahih ali Furlaniji). Na sto prebivalcev pride 63 analfabetov, ali takih, ki ne znajo čitati. Kljub temu se širi in ukreplja Irredenta tudi zunaj Italije; kljub temu proslavljajo „avita cultura“, katero vsiljujejo Slovanom. In Italija spada med velevlasti, med civilizovane države, z ustavo, v kateri se ni treba boriti za narodno enakopravnost. Ako je italijanska kultura rodila tak sad na lastnem drevesu, ni čudo, da je vstvarila še mnogo hujše razmere tam, kjer je vplivala na Slované. Ako bi bila ta kultura zares blagodejna, bila bi v stoletjih napravila „obljubljene dežele“ v Italiji sami in drugod. Čudo torej ni, da se Slovani na vso moč upirajo taki kulturi, katera jim je prinašala samo tlako v prešlih vekih.

V Parizu se je osnovalo društvo, ki hoče osnovati več šol za inostrance. Gledati hoče sosebno na balkanske zemlje. Črnogorski knez Nikolaj ustanovi dve štipendiji za one, ki se pojdejo učiti v vinorejsko šolo v Montpellier.

KNJIŽEVNOST.

Narodne legende za slovensko mladino. Nabrai, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v središči. II. zvezek. V Ptuj. Natisnil W. Blanke. 1890. Str. 43. Cena 20 kr., pri nakupu 10 iztisov po 1 iztis na vrh. Nekoliko teh legend je bilo že natisnenih po „Vrteu“ in drugod, ostale pa so nabrali g. izdajatelj in drugi. Zapisane so v pre-

prostem, jasnem slogu; prikupijo se slovenski mladini, kakor legende I. zvezka. Marljivi g. Kosi ima gradivo napravljeno že za III. zvezek, ki ga izda. hitro ko se mu povrnejo stroški za II. zvezek.

Stari grb bosanski. Napisal dr. F. Rački. (Pretiskano iz 101. knjige Rada jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. V Zagrebu. Tisk Dioničke tiskarne 1890.

„*Hymnologie staroharvatská*“. Takó se zove obširna študija, katero je priobčil prof. Taborske gimnazije K. Konrad v „Věstniku kr. česke společnosti nauk“. „Vienac“ poroča o tem neslednje. Konrad, ki je dober poznalec cerkvene glasbe, bil je pred leti v Zagrebu. Tu ga je knjižničar akademijske biblioteke Ivan Tkalčić opozoril na stari Zagrebski obred, po kojem se je služila služba božja od osnutka Zagrebske biskupije do 12. okt. 1788. Od tega časa se je začelo služiti z rimskim obredom. V Zagrebu je dobil pisec na ogled (pri Tkalčiću in Kuhaču) latinsko-hrvaški kancijonal, ki je tiskan v Zagrebu 1757, a se zove „Cithara octochorda“. To je avtentičen spis starega obrednega peva Zagrebske biskupije. Na naslovnem listu je tiskano: „pia sua magnificentia in lucem prodire iussit alma et vetustissima cathedralis ecclesia Zagrebiensis“. Konrad natanko analizuje pojedine napeve v tej knjigi ter z velikim znanjem dokazuje, da so mnogi med njimi prstonarodne hrvaške popevke. Mnogim nahaja paralele v narodni (ljudski) pesmi ostalih slovanskih plemen. Sosebno je obilno izvedena analiza najstare hrvaške božične pesme „Narodil se je Kralj nebeski“. Zanimivo je, da sestavljaec „Cithare“ zove Bogorodic (v 6. odseku) „vetus Patrona Croatarum“. Napevi narodnega tipa so polui živahnosti . . .

Osveta Kosovska, junačke srpske pesme. M. Šobajić. Cena 1 gld.

Pismáci. Několik listů z mučnické koruny národa českého. Napsal Fr. Kozék. V Čáslavi 1890. Nákladem vlastním. Cena vezanega odtisa 55 kr.

Mudrostvi národa slovanského ve příslovích. Fr. L. Čelakovský. 2. izdanje, katero prirejuje dr. Jan. V. Novák, c. kr. gimnazijalni prof. Sešit I. V Praze 1891. Nakladatel Alois Hynek. C. 20 kr. Celo delo bode obsežalo do snopičev.

Sebrané spisy Jos. Kajetána Tyla. Novo najcenejše izdanje. Snopič 1. V Pragi 1890. Nakladatelj L. Kober. Cena snopiču 20 kr.

Критические этюды по русской литературе. (Kritičeskiye etjudy po ruskoj ljerature.) K. K. Арсеньева. 2 toma. 3 r. 50 k. St. Peterbg.

Вопрос о папской власти на Константином соборѣ. (Vopros o papskoj vlasti na Konstanckom soborě.) Spisal T. Nalimov. St. Ptb. 1890. Cena 2 r. 50 kop.

Redakcija *Всеславянскаго Календаря* (Vseslovanskago Kalendarja) na leto 1891, ki ga izdaje Petrograjsko slovansko blagotvorno društvo, se zahvaljuje čč. duhovnim, visokospoštovanim akademijam, vseučiliščem, učenim in drugim društvom, uredništvom novin in časopisov in vsem ostalim ustavam in osebam, blagohotno priposlavlšim dragocene novice v objavljenje v Koledarju, ter prosi z nova, da bi ti, ki niso še poslali svojih poročil, to storišili kar možno kmalu, in sicer na adres: C. Петербургъ.

Площадь Александринскаго Театра, Но. 9 (Petrograd, trg Aleksandrinskega gledišča, št. 9), in s tem skazali svojo pomoč na korist pravočasnega izdanja Koledarja.

Гражданское право. Очерки народного юридического быта. (Graždanskoje pravo. Očerki narodnago juridičeskago byta.) E. T. Solovjev. Zvezek I. Kazan. C. 1 r. 50 kop.

Славянский переводъ книги Исуса Навина по сохранившимся русскописямъ и Острожской дидли. (Slavjanskij perevod knigi Isusa Navina po sohranivšimsa rukopisjam i Ostrožskoj bibliji.) V. Sebedev. St. Peterburg. 1890. C. 3 rub.

Народне приповиестни и пресуде (Narodne pripoviesti i presude) iz života po Boki Kotorskoj, Hercegovini i Crnojgori. Pokupio i složio Vuk vit. Vrčević. Naklada knjižare D Pretnera u Dubrovniku, 1890. Cena 1 gld. 20 kr.

Он зна sve (On zna sve), priča L. K. Lazarevića, i „Ново оружје“ (Novo oružje), priča Sime Matavulja. Tema dvema pripovestima je prisodila akademija Belgrajska Marinovićevo nagrado za l. 1890. V Belgradu v srbski kraljevski državni tiskarni 1890. C. 50 kr.

Русская библиотека. (Russkaja biblioteka.) Snopič 10. za okt. 1890. Vsebina: НАВЪЗДЫ А. Марлинскаго А. А. Бесугрева (Najezdy A. Marlinskago A. A. Bestužev). Stoji za celo leto (12 snopičev) 2 gld. 40 kr. Kakor so nam poročali, imajo nekateri naši čitatelji napačno misel o tem izdanju, kakor da bi priobčevalo dela v narečju Malorusov. To pa ni takó, ker ta biblioteka prinaša najboljša kot klasična pripoznana dela raznih velikih ruskih pesnikov in leposlovnih pisateljev, kiseprištevajo najboljšim pisateljem velikoruske književnosti. Zaslugo posebno pa ima to podjetje v tem, da pojasnjuje Malorusom one velikoruske besede, za katere imajo poslednji drugačne ali tudi druge besede. Takih besed seveda je jako malo; ugajajo pa taka pojasnila ali mali slovarčeki še sosebno neruskim Slovanom, ki takim potom se zajedno seznanjajo z ruskim slovníkom v obče. Pisatelji, katerih pojedina dela so doslej nameščena v Russki biblioteki, so: A. N. Tol-toj, G. P. Danilevskij, N. J. Kostomarov, M. E. Saltykov-Ščedrin, J. S. Turgenjev, N. V. Gogolj, D. V. Grigorovič, Vl. G. Korolenko, A. S. Puškin, Vsevolod M. Garšin, N. A. Nekrasov, J. A. Gončarov, M. Ju. Lermontov, J. C. Aksakov, J. A. Krylov i. dr. Adres: Izdateljstvo „Русской Библиотеки“ во Левовѣ, Блжачарская улица, št. 13.

Опомнја управништва. One čč. p. n. naročnike, ki bi nam bili kakor si bodi kaj na dolgu še od poprej, prosimo uljudno, da bi to poravnali kmalu. — Onim, ki poprašujejo po letnikih „Slovanskega Sveta“ od l. 1888 in 1889, omenjamo, da je letnik za 1889 dobiti še celoten in sicer po znižani ceni za 3 gld. s poštno vred. letnik od 1888 pa z izjemo 4 številke po 2 gld. 50 kr. tudi s poštnino vred. Od letos je dobiti še vse številke.

Popravki k št. 20. „Slov. Sveta“. Str. 324 desna 2. vrsta sp.: enfastično nam. enfastično, str. 325 leva 2. v. zg.: pridel nam. priveš; str. 329 je odpadlo ime „Roščin“, ki je spisal sestavek: „Saltikov-Ščedrin kot otec“; str. 331 desna 14. v. sp.: Nemci za Nemce nam. Slovane; str. 336 desna 10. v. sp.: kakor znano nam. kakorno, zna.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld., in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.